

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De oratore

Cicero, Marcus Tullius

[Nürnberg], 26. März 1497

Marci Tullii Ciceronis de perfecto oratore ad Marcum Brutum liber incipit

[urn:nbn:de:bsz:31-324199](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-324199)

mone reuocat iulius. In omni voce reddit quod omiserat: cur fistule mentionē fecerit. Gradatiz quia principia lenia esse debent. Deinde est quiddā. quū sensim ad cōtentionez perueneris inquit cauedū est ne acutissimā ascendas. Quā acutissimus. i. sonus vocis supremus: quē vox transcendere nequit.

Interius humiliter. Quo ad quē clamorē acutissimū. f. cum eburneola fistula. Quinti. hoc idē lib. i. institutio num oratoriaz refert. Ait em Sed ne hac quidē presumēda pars ē: vt vno interim cōtenti sim⁹ exēplo. C. Gracchi precipui suorum tpm oratoris cui concināti cōsistens post eū muscus fistula quā Tonariō vocant modos quibus deberet intēdi ministrabat. Fore dicit: Hoc loco manifeste apparet quod differat inter fore & esse. Illud em de pnti hoc de futuro dī. Remissioe. declinatōe ad infimū. Gradibus: sonoz ordinibus: vt in musica videm⁹ Varietas quia inter se variat. Edidi nūc disputatōz suā claudī crassus. Sz vt me: ac si diceret: logi⁹ si vocasset discipulis. Scitū sapiēs Conferre. i. ad tps oīoz accomodare vt p tpe dicas breui suae lōgo. Afferre tradere. Diuinitus qsi nō humana pcepta fuerit: sz diuina potius. A græc nō qsi grecoz discipulis: sed doctor affuiss⁹ huic disputatōi. Oibus quæ ad oratorē pertinet. Cām aphricæ: quæ obiectū fuerat aphricæ q prio cōtra sedus classē exercitūq parasset in Numidiā. Bithyniæ rege: cui obiectū est: q Hānbalē hostē po. ro suscepiss⁹ hospitio. Isti: Hortēsiō. Vigilādū: ne nos viciat adolescēs. Sue ætati sat est. si sup ætate eloquēs existit. Vix honestū ac si diceret: nō cupio: quod vix honestū esset. Precurrere: antecire. Curem⁹: curamus em corpa iis ferme modis: ci: bo: sono: lauacro. Laxemus: soluam⁹ liberem⁹: Trāslatio ab oratore q bo: ues finito ope disiungit ab aratro.

leriter eū sonū quo illū aut remissuz excitaret: aut a cōtentione reuocaret. Audiui mebercule inqt Catull⁹ & sæpe suz admirat⁹ hoīs quū diligētiaz: tū etiā doctrinā & sciam. Ego vero inqt Crassus: ac doleo quod illos viros qui eā fraudē i re pu. eē de lapsos: quod ea tela textit. & ea icitat i ciuitate rō vi uēdi ac posteritati oñdīf: eoz ciuiū quos nris patres nō tulerūt: iā filies hre cupiamus. Mitte oblectro inqt crasse Iuli⁹ sermonē istū & te ad gracchi fistulā refer: cui⁹ ego nōdū plane rōnē itelligo. In oī voce inqt crassus ē quiddā mediū: sz suū cuiqz voci: hic gradati ascēdere vocē vtilej & suaue ē. nā a pncipio clamare agreste quiddā ē: & illud idem ad firmādū est voci salutari: deinde ē quiddā cōtētōnis extremū: quod tñ insertus: & quod acutissimus clamor quo te fistula p gredi nō sinet: & tñ ab ipa cōtētione reuocabit. Est itē cōtra quiddā in remissioe gra uissimū quoqz tāqz sonoz gēdibus descēdit. Hæc varietas: & hic p oēs sonos vocis cursus & se tue bit: & oīoni deferret suauitatē. sz fistulatore domi relinqtis sensus illius cōsuetudis vobis cū ad forez deferētis. Edidi q potui nō vt volui sz vt me tēpis angustie coegerūt. Scitū ē ei cām cōferre i tps quū afferre plura si cupias nō queas. Tu vero inqt Catul. collegisti omnia q tū ego possū iudicare ita di uinitus vt nō a græcis didicisse: sz eos ipos hec docere posse vi deare. Me quod istius sermōis pncipē factū eē gaudeo: ac vellē vt me⁹ gener sodal' tuus Hortēsius affuiss⁹: quē quod ego cōfido oibus istis laudibus qz tu oīoe cōplexus es excellētem fore. Et crassus fore dicit inqt: ego vero eē iā iudico & tū iudicauī cū me consule in senatu cām defendit aphricæ: nupqz etiā magis quū p bithymia rege dixit. Quāobrē recte vides Catulle. nihil em isti adolescētī: neqz a natura: neqz a doctrīa deesse sentio: eoqz magis ē tibi cotta & tibi sulphiti vigilādū ac laborādū. Mō. n. ille mediocris orator vix qsi succrescit ætati: sz & igenio pacti & studio flagrāti & doctrīa eximia: & mēoria singulari: cui quod fauco tñ illū ætati suæ p stare cupio: vobis vero illū tāto minorē pcurrē vix honestū est: sz iā surgamus inqt nosqz curemus elati & aliquādo ab hoc cōtētione disputatōis anios nros curāqz laxem⁹.

M. T. C. hoc de oratore opuscu vna cum cōmentario Omniboni Leonicensi Rbetoris prestantissimi in eūdem foeliciter finit.

MARCI TV. CICE. DE PERFECTO ORATORE AD M. BRVTVM LIBER INCIPIT

TRVM difficili⁹ aut maius esset negare tibi sapius idem rogati: an effice re id quod rogares diuinitūqz Brute dubitari. Nā & ne are ei quē vnice diligerē cuiqz me charissimū esse sentire pferim & iusta petēti & p clara cupiēti: durz ad modū mibi videbat & suscipe tāta rē quā nō modo facultate consequi difficile esset: sz etiā cogitatōe cōplecti vix arbitraret esse ei⁹ q vererē repbē

ORATIO

sionem doctorum atq; prudentum. Quid em est maius q̄ quā tanta sit inter oratores bonos dissimili-
 tudo: iudicare quæ sit opt. ma species & quasi figura dicendi. Quod qm̄ me sapius rogas: aggrediar: nō
 tã perficiēdi spe q̄ experiri voluntate. Malo em̄ quū studio tuo sim obsecutus: desiderari a te prudē
 tã meã q̄ si id no fecerim beniuolentiã: Queris igit id qd̄ iã sapi? qd̄ eloquētiã: gen? probē maxie
 & quale mihi videat illud quo nihil addi possit: quod ego summū & perfectissimū iudicē. In quo ve
 reor ne si id qd̄ vis effecero: eūq; oratorē quē queris exprellero: tarde studia multoꝝ: qui desperati
 one debilitati experiri volēt: quod se assequi posse diffidāt. Sed par est ois oia experiri: q res magnas
 & magno pe expetēdas cōcupuerūt. Quod si quē aut natura sua: aut illā prestātis ingenii vis forte de
 ficiet: aut minus instructus erit magnarū artū disciplinis: teneat tñ eū curium quē poterit: prima em̄ se
 quentē bonestū est in secūdis terciūq; cōsistere. An in poetis Homero soli locus est (vt de græc loq̄)
 aut Archiloco: aut Sophodi: aut Pindaro. sed boꝝ in secūdis vel etiã infra secūdos. Nec vere Aristo.
 in pbia doterruit ascribēdo amplitudo Platonis: nec ipse aristoteles admirabili quadã scientia & copia
 ceteroꝝ studia restrinxit: nec solū ab optimis studiis excellētes viri deterriti nō sunt: sed ne opifices q
 dem se artibus suis remouerūt: qui aut Hyalisi (quē Rhodi vidimus) nō potuerūt: aut Coꝝ Veneris
 pulchritudinē imitari: nec simulacro iouis olympi: aut Dotyphori statua deterriti: reliqui minns exp-
 ti sunt quid efficere aut quo progredi possent. Quoꝝ tanta multitudo fuit: tãta in suo cuiusq; genere
 laus & quū summā miremur: inferiora tñ probaremus. In oratorib? vero græcis quidē admirabile est
 quantum inter ois vnus excellat: actū quū esset Demosthenes: multi oratores magni & dari fuerāt & an
 tea fuerāt nec postea defecerūt. Quare nō est cur eoꝝ q se studio eloquētiē dediderūt: spes infringatur
 aut languescat industria. Nā neq; illud ipsum quod est optimū desperandū est: & in presentibus rebus
 magna sunt ea quæ sunt optimis proxima: Atq; ego in summo oratore si agēdo talē informabo: qua-
 lis fortasse nemo fuit. Nō em̄ quero quis fuerit: sed quid sit illud quo nihil possit esse prestātius: quod
 in perpetuitate dicēdi nō sape atq; baud scio: an vnq; in aliqua aut parte eluceat aliq̄. Idē apud alios
 densius: apud alios fortasse rarius. Sed ego sic statuo nihil esse in vilo gñe tã pulchru quo nō pulchri?
 id sit vnde illud: vt ex ore aliquo quasi & imago exprimat: qd̄ neq; oculis: neq; auribus neq; vilo sen-
 su percipi potest: cogitatione tñ & mente cōplectimur. Itaq; & Phydias simulacris: quibus nihil in illo
 genere perfectius vidimus: & bis picturis (quas nominavi) cogitari tñ possumus pulchriora. Nec ve
 ro ille artifex quū faceret iouis formā: vt Mineruæ: cōtemplabat aliq̄ e quo similitudinē duceret: s; i
 ipsius in mēte insidebat species pulchritudinis eximia quedã: quā intueēs: in eaq; defixus: ad illius sili
 tudinē artē & manū dirigebat. Vt igit in formis & figuris est aliquid perfectū & excellēs: cuius ad ex-
 cogitatã speciē imitãdo referūt ea quæ sub oculis ipsa nō cadūt: sic perfectē eloquētiē speciē animo
 videmus: effigiē auribus querimus. Has reꝝ formas appellat ideas i le nō intelligēdi solū: sed etiã di-
 cēdi grauissimus auctor Plato: easq; gigni negat: & ait semper esse: ac ratioē & celligãtia cōtineri: cete-
 ra nō: occidere: fluere: labi: nec diutius esse vno eodē statu. Quicquid est igit de quo ratione & via
 dispuet. i. ad vltimã sui generis formã speciēq; redigendū. Ac video hãc primã ingressiōnē meã non
 ex oratoris disputationibus ductã: sed e media pbia repetitã: & eã quidē tñ antiquã: quū subobscurã
 aut reprehensionis aliquid: aut certe admiratiōis habiturã. Nā aut mirabunt. quid hęc pertineant ad
 ea quæ querimus: quibus satisfaciet res ipsa cognita & nō sine causa alte repetita videat: aut reprehen-
 dāt q̄ inuitatas vias indigamus. tritas relinquamus. Ego aut & me sape noua videri dicere intelligo
 quū peruerera dicã. sed inaudita plerisq; & fateor me oratorē si modo sim: aut etiã quicquid sim: non
 ex rebtoꝝ officinis: sed ex academiã spaciis extitisse: Illa em̄ sunt curricula multipliciū variorūq; sermo
 nū: in quibus Platonis primū sunt impressa vestigia: sed & huius & alioꝝ philosophoꝝ disputationi-
 bus & exagitatus maxime orator est & adiutus. Ois em̄ vbertas & quasi silua dicēdi ducta ab illis est:
 nec satis tñ instructa ad forenses causas: quas vt illi ipse dicere solebant a grestioribus multis reliquerūt
 sic eloquētra hec forensis spreta a pbis: & repudiata: multis quidē illa adiuuentis magnisq; caruit: sed
 tñ ornata verbis atq; sententiis iactationē habuit in populo: nec paucoꝝ iudiciū reprehensionēq; perti-
 nuit. Itaq; doctis eloquētia popularis & disertis elegãs doctrina defuit. Positū sit igit imprimis qd̄
 post magis intelligit sine pbia nō posse effici quē querimus eloquentē. Nō vt in ea tñ oia sint: s; vt ad
 iuuet vt palæstra bystrionē. Parua em̄ magnis sape rectissime cōferunt. Nā nec latius neq; copiōs de
 magnis variisq; rebus sine pbia potest quisq; dicere: si quid etiã a Phædro Platonis hoc Peridē presti-
 tisse ceteris dicat oratoribus Socrates: q̄ is anaxagore phisici fuerit auditor a quo censet eū quū alia
 prædara quedã & magnifica didicisset: vberē & secundū fuisse: gnarūq; qd̄ est eloquētiã maximū qui
 bus oratoris modis: queq; aioꝝ ptes pellerent qd̄ idē de Demosthene existimari potest: cui ex episto-
 lis intelligi licet: q̄ frequēs fuerit Platonis auditor. Nec vero sine pbōrū disciplina genus & speciē cu-
 iusq; rei cernere nequã diffiniendo explicare: nec tribuere in partes possumus: nec iudicare quæ vera:
 quæ falsa sint neq; cernere cōsequentiã: repugnantia videre: ambigua distinguere. Quid dicã de natu-
 ra rerū cuius cognitio magnã oratoris suppeditat copiã: de vita: de officiis: de virtute: de morib? sine
 multarū rerū disciplina: aut dici: aut intelligi posse. Ad has tot tantasq; res adhibenda sunt ornãmēta
 innumerabilia: quæ sola tñ quidē tradebant ab his qui dicendi numerabantur magistri. Quo fit vt ve-
 rã illã & absolutã eloquētiã nemo cōsequat: q̄ alia intelligēdi: alia dicēdi disciplina est: & ab aliis rerum
 ab aliis verboꝝ doctrina queritur. Itaq; M. Antonius cui vel primas eloquentiã partes patrum no-
 strorum tribuebat ætas: vir natura peracutus: & prudens in eo libro quē vnum reliquit disertos ait se
 vidisse multos: eloquentem omnino neminem. Insidebat videlicet in eius mente species eloquentiã:
 quam cernebat animo: re ipsa non videbat. Vir autem acerrimo ingenio sic enim fuit multa & in se
 & in aliis desiderans: neminem plane qui recte appellari eloquens posset videat. Quod si ille nec se

nec L. Crassum eloquentem putauit: habuit profecto comprehensam animo quandam formam eloquentie: cui quoniam nihil deerat: eos quibus aliquid aut plura deerant in eam formam non poterat includere. Inuestigamus hunc igitur Brute si possumus: quod unquam vidit Antoni? aut qui omnino nullus unquam fuit: quem si imitari aut exprimere non possumus: quod idem ille vix de seipso eo concessum esse dicebat: attamen quibus esse debeat poterimus fortasse dicere. Tria sunt omnino genera dicendi quibus in singulis quidam floruerunt: per aequae autem id quod volumus perpauci in omnibus. Nam & gradus operum (ut ita dicem) fuerunt cum ampla: & sententiarum gravitate: & maiestate verborum vehementer varii: copiosi: graues ad permouendos & conuertendos animos instructi & parati: quod ipsum alii aspera: tristi: borrida oratione: neque perfecta neque conuersa. Alii leni & instructa: & terminata. Contra tenues: acutiora docentes: & dilucidiora non ampliora facientes: subtili quadam: & pressa ratione limata. In eodemque genere alii callidi sed impoliti: & in consilio rudius similes & imperitorum. Alii in eadem ieiunitate concinniores: in facili florere etiam & leniter ornati. Est autem quidam iterum intermedius: & quasi temperatus: nec acumine posteriorum: nec fulmine veteris superiorum: vicinus autem bonorum: in neutro excellens: utriusque particeps: vel utriusque si verum querimus potius expertus. Itaque uno tenore (ut aiunt) in dicendo fuit nihil asserens praeter facultatem & aequalitatem: aut addit aliquos: ut in corona toros omnemque oratione ornamentis modicis verborum sententiarumque distiguit. Horum singulorum generum quaeque vim singulis consecuti sunt: magnam in oratoribus nomen habuerunt. Sed querendum est satis ne id quod volumus effecerint. Videmus enim fuisse quosdam qui idem ornate ac grauer: idem veritate & subtiliter dicebant. Atque vnum in latinis talis oratoris simulacrum reperire possemus: esset egregium non querere besterna domesticis esse contentos. Sed ego idem qui in illo sermone nostro qui est expositus in Bruto: multum tribuerem latinis: vel ut hortarer alios: vel quod amarem meos recordor longe omnibus unum anteferre Demosthenem: quem vim accomodare ad eam quam sententiam eloquentiam non ad eam quam in aliquo ipse cognouerim. Hoc nec grauior existit quisquam: nec callidior: nec temperatior. Itaque nobis monendi sunt illi: quorum sermo imperitus increbuit: qui autem dici se desiderant antiquos Atticos: aut ipse Attice volunt dicere: ut mirentur hunc maxime quo Athenas quidem ipsas magis credo fuisse Atticas: quid enim sic Atticam dicant: eloquentiamque ipsius viribus non imbecillitate sua metiantur: Nunc enim tamen quisquam laudat quantum se posse sperat imitari. Sed tamen eos studio optimo iudicio minus firmo preditos docere quae sit propria laus Atticorum non alienum puto. Semper oratorum eloquentiam moderatrix fuit auditorum prudentia. Omnes enim qui probari volunt voluntatem eorum qui audiunt intuentem ad eamque & ad eorum arbitrium & nutum totos se fingunt & accommodant. Itaque Chabria & Phrygia & Mysia: quae minime polite minimeque elegantes sunt: alciuerunt aptum suis auribus optimum quoddam: & tanquam adipale dictionis genus: quae eorum vicini non ita lato interiecto mari Rhodii nunquam probauerunt Graeci autem multo minus: Athenienses vero funditus repudiauerunt: quosque si fuit prudens sincerumque iudicium nihil: ut possent nisi in corruptum audire & elegans. Eorum religioni quam seruaret orator nullum verbum insolens: nullum odiosum ponere studebat. Itaque hic quem de legibus disputat pressius: post sensum incedens iudices ut vidit ardentes in reliquis exultantem audacem: Actum in hoc ipso diligenter examinante: verborum omnium pondera reprehendit: & exagitat illudque: dira odiosa: intolerabilia esse dicit. Quietiam querit ad ipso quem quidem esse beluam appellat utrum illa verba: an portenta sint: ut aschines in animo: & incensius irridere. Itaque se purgas totum Demosthenem: negat in eos positas fortunas Graeciae: in hoc enim eum: huc an illuc manum porrexerit. Quam igitur motum audiret Mylius: aut praebit Athenis: quam etiam Demosthenes exagitet: ut putridus. Quum vero inclinata viulanti voce more Asiatico canere coepisset: quis eum ferret: aut quis potius non iuberet auferri. Sed Atticorum igitur aures teretes: & religiosas qui se accommodant: illi sunt existimandi Attice dicere. Quorum genera plura sunt: bi unum modo quale sit suspicant. Putant enim qui horride in culteque dicat motum id eleganter enudeateque faciat: eum solum Attice dicere. Errant quae solum: quod Attice non fallunt: Istorum enim iudicio si solum illud est Atticum: ne Pericles quidem dixit Attice: cui primae sine controversia deferebantur. Qui si tenui genere uteretur: nunquam ab Aristotele poeta fulgere: tonare: permiscere Graeciam dictus esset. Dicat igitur Attice venustissimus: ille scriptor: ac politissimus Lysias. Quis enim id possit negare: dum intelligamus: hoc est Atticum in Lysia: non quod tenuis sit atque inornatus: sed quod nihil habeat insolens: aut ineptum. Ornate vero: & grauer & copiose dicere: aut Atticorum sit: aut ne sit aschines neue Demosthenes Atticorum. Ecce autem aliqui se turbididios esse profitentur nouum quoddam & imperitorum: & inanditum genus. Nam qui Lysiam sequuntur: causidicum quendam sequuntur: non illum quidem amplum: atque grandem: subtile & elegantem tamen: nec qui in forensibus causis possit predare constituere. Thucydides autem res gestas & bella narrat: & praedia grauer sane & probe: sed nihil ab eo transferri potest ad forensium usum: & publicum. Ipe ille contiones ita multas habent obscuras abditasque sententias: vix ut intelligantur quod est in oratione civilium vicium vel maximum. Quae est autem in hominibus tanta peruersitas: ut inuentis frugibus: glan de vescantur: aut victus hominum Atheniensium bene facio extolli potuit: omnino non potuit. Quis porro unquam Graecorum rectorum a Thucydide quicquam duxit: At laudatus est ab omnibus fateor sed ita ut res explicator prudens seuerus: grauis: non ut in iudiciis versaret causas sed ut in historiis bella narraret. Itaque nunquam est numeratus orator. Nec vero si historia non scripsisset: nomen eius extaret quem praesertim fuisse bonorum: & nobilis: huius tamen nemo: neque verborum: neque sententiarum grauitatem imitatur: sed quem utilitatem quaedam: & bi antea locuti sunt quae vel sine magistro facere potuerunt: Germanos se putant esse Thucydidis. Nactus sum etiam qui Xenophontis similem esse se cuperet: cui sermo est ille quidem melle dul-

dior: sed a forensi strepitu remotissimus. Referamus nos igitur ad eum quem volumus inchoandus & eadem eloquentia informandum: quam in nullo cognouit Antonius.

Agnum opus omnino: & arduum Brute conamur: sed nihil difficile amati puto. Amo autem & semper amaui ingenii: studia mores tuos. Incendiosior porro quotidie magis non de siderio solum quo quidem conficior ingressus nostros: consuetudinē victus doctissimos sermones requirens tuos: sed etiam incredibili fama virtutum admirabilium quæ specie dispar es prudentie coniunguntur. Quid enim tam distans: quā a seueritate comitas. Quis tamen vnus te: aut sanctior est habitus: aut dulcior. Quid tam difficile quā in plurimorum controuersis diiudicandis ab omnibus diligi: consequeris tamen ut eos ipsos quos contra statuas æquos placatosque dimittas. Itaque efficias: ut quæ gratiæ causa nihil facias: oia tamen sint grata quæ facis. Ergo omnibus terris: vna Gallia comuni non ardet incendio. in qua fueris ipse re quæ Italie lucē cognosceres: versarisque in optimorum ciuium: vel flore vel robore. Jam quantum illud est: quod in maximis occupationibus nunquam intermittis studia doctrine: semper aut ipse scribis aliquid: aut me vocas ad scribendum itaque hoc sum aggressus statim Catone absoluto quæ nunquam ipsum attigissem: tamen timens inimica virtuti nisi tibi hortari: & illi memoria mibi chara excitati non parere nefas esse duxissem: sed testificor me a te rogatum & recusatandum: nec scribere esse ausum. Volo enim mibi tecum: cōcedere esse crimē: ut si sustinere tantam questionem non potero iniusti oneris impositi tua culpa sit: mea recepti. In quo tamen iudicii nostri errorē: laus tibi dati munere compensabit. Sed in oia re difficilimum est formam quæ character gratiæ dicere exponere optimi: quæ aliud aliis videtur optimam. Ennio delector quispiam ait: quod non discedit a comuni more verborum: Pacuuius inquit alius: oēs apud hunc ornati: elaborati que sunt versus: multa apud alterum negligētius: fac alium Accio. Varia enim sunt iudicia ut in græcis: nec facilis explicatio: quæ forma maxime excellat. In picturis alius borrida: inculta: abdita: & opaca contra alios nitida: lata: collustrata delectat. Quid est quo per scriptum: aliquid aut formulam exprimas quæ in suo quodque genere postet: & genera plura sint. Hac ego religione non sum ab hoc conatu repulsus: existimauimus in oibus rebus esse aliquid optimam etiā si lateret. idque ab eo posse qui eius rei ignarus esset iudicari. Sed quoniam plura sunt orationum genera eaque diuersa neque in vna forma cadunt oia laudationum: scripturum & historiarum & talium suasionum qualem Socrates fecit Panegyricam multumque alii qui sunt nominati sophiste reliquarumque rerum formam quæ absunt ab forensi contentione eiusque totius generis quæ græce epideicticon nominatur: quæ quasi ad inspiciendum delectationis causa comparatum est non complectar hoc tempore: non quo negligenda sit. Est enim illa quasi nutrix eius orationis: quæ informare volumus & de quo molimur aliquid exquisitius dicere. Ab hac & verborum copia aliter: & eorum constructio & numerus liberiore quadam frui licetia. Dat etiam venia concinnitati sententiarum & arguti certique & circumscriptioni verborum ambitus concedunt de industria: quæ non ea insidius: sed aperte ac palam elaborat: ut verba verbis quasi demissa: & paria respondeant: ut crebro cōferat pugnatiā: comparatque contraria: & aut pariter extrema terminent. eundemque referat in cadendo sonum: quæ in veritate causas: & rari multo facimur: & certe oculis in panathenayco: aut Socrates ea studiose consecutus fuit. Non enim ad iudicium certamen: sed voluptate aurium scripserat hæc tractasse Trasimachum chalcedonium primum: & Leontinum ferunt Gorgiam: Theodorum inde bizantium: multosque alios quos logo dædalos appellat in Phædro Socrates quos satis arguta multa: sed ut modo primumque nascētia minuta: & versiculosum similia quædam: minimaque depicta: quo magis sunt: Herodotus: Tubididesque mirabiles quorum etas quæ in eorum tempora quos nominavi incidit: longissime tamen ipsi a talibus delictis vel potius ineptis abfuerunt. Alter enim sine vllis salubris quasi sedat amnis fuit: alter incitator ferus & de bellicis rebus canit etiā quodammodo bellicum primumque ab his (ut ait Theophrastus) historia commota est: ut auderet vberiusque superiores: & ornatius diceret. boni ætati successit Socrates qui preter ceteros eiusdem generis laudat semper a nobis nonnumquam Brute leuiter & erudite repugnante te. Sed credas mibi fortasse: si quid in eo laudum cognoueris. Nam quæ concisus ei Trasimachus minutis numeris videretur: & Gorgias qui tamen primi tradunt arte quadam verba iunxisse: Tubidides autem prefector: nec satis (ut ita dicam) rotundus primus instituit dilatare verbis & mollioribus numeris explere sententias. In quo quæ doceret eos: qui & partim in dicendo: partim in scribendo princeps extiterunt domus eius officina habita eloquentie est. Itaque ut ego quæ a nostro Catone laudabarum reprehendi me a ceteris facile patiebar. sic Socrates videtur testimonio Platonis aliorum iudicia debere commemnerare. Est enim (ut scis) quasi in extrema pagina Phædri bis ipsis verbis loquens Socrates adolescens etiā nunc Phædre Socrates est. Sed quid ille de illo augurer lubet dicere. Quid tandem inquit ille. Mafore mibi ingenio videtur esse quæ ut cum orationibus Lyfæ comparatur. Preterea ad virtutem maior in doles: ut minime mirum futurum sit: si quæ ætate procellerit: aut in hec orationum genere: cui nunc studet tamen quantum pueris reliquis prestat omnibus qui vnquam orationes attigerunt: aut si contentus his non fuerit. diuino aliquo animi motu maiora concupiscat. Inest enim natura phibis ideo huius viri mente quedam hec de adolescente Socrates auguratus. At ea de seniore scribit Plato: & scribit æquilius & quod de exagitor omnium rectorum hunc miratur vnum me autem qui Socratem non diligunt vna cum Socrate: & Platone errare patiunt. Dulce igitur orationis genus & solutum: & effluens sententis: argutum verbis sonans est in illo epideictico genere quod diximus proprium sophistarum pompæ: qui pugnat aptius gymnasiis & palestræ dicatum spectum & pulsum foro. Sed quæ educata huius nutrimentis eloquentia est ipsa: si postea colorat & roborat: non alie num fuit de oratoris quasi in cunabulis dicere. Vnde hæc ludorum atque pompe: nos autem iam in aciem demicationemque descendamus. Quoniam tria videnda sunt oratori: quid dicat: & quo quicquid loco: & quo dicendum omnino est: & quid sit optimum in singulis sed aliquanto secus: atque in tradenda arte

dici solet: nulla precepta ponemus neque enim id suscipimus: sed excellentis eloquentiae speciem & for-
 ma adumbrabimus: nec quibus rebus ea pareatur exponemus: sed qualis nobis esse videatur. Ac duo
 breuiter prima: sunt enim non tam insignia ad maxima laudem: quam necessaria: & tamen cum multis pene communia. Nam
 & inuenire & iudicare quid dicas magna illa quidem: & sunt tamquam animi instar in corpore: sed propria magis
 prudentiae quam eloquentiae: qua tamen in cauis est vacua prudentia. Nouerit igitur hic quidem orator: quae sum-
 ma esse volumus argumentorum & orationum locos. Nam quicquid est quod in controuersia: aut in cotione ver-
 setur in eo aut sit ne: aut quid sit: aut quale sit quaritur. sit ne signis quid sit: definitionibus quae: sit recti pra-
 uis partibus quibus ut uti possit orator non ille vulgaris: sed hic excellens a propriis personis: & temporibus
 si potest auocat controuersiam. Larius enim de genere quam de parte disceptare licet: ut quod in uniuerso sit probatum
 id in parte sit probari necesse. Haec igitur quaestio propriis temporibus & personis: ad uniuersi generis orationem
 traducta appellatur thesibus. In hac Aristoteles adolefcentis: non ad philosophorum more tenuiter differendi: sed ad
 re: orationem in utraque parte ut ornatus. ut uberiori dici possit exercuit. Idemque locos sic enim appellat quasi argu-
 mentorum notas tradidit: unum ois in utraque parte traheret oratio. Facile igitur hic nos: non enim declamatores
 aliquem de ludo: aut tabulam de foro: sed doctissimum & perfectissimum querimus: ut quoniam loci certi tradit
 tur: percurrat ois utraque aptis generatim: dicat ex quo emanat etiam qui communes appellant loci: nec vero
 utcumque imprudenter hac copia: sed oia exponat & seleget non enim se nec in oibus causis: ex hisdem argumentorum
 rationum momenta sunt: iudicium ergo adhibebit: nec inueniet solus quid dicat: sed etiam expendet. Nihil enim ve-
 rari ingenius his praesertim quae disciplinis exculta sunt. Sed ut segetes secunde & uberes non solum fru-
 ges: verum herbas etiam effundunt inimicissimas frugibus: sic interdum ex illis locis: aut leuia quedam: aut
 causis aliena: aut non utilia gignunt: quorum ab oratoris iudicio delectus magnus adhibebitur. Quoniam
 modo ille in bonis habitabit & habitabit suis ut molliat dura aut occultabit quae dilui non poterunt: atque
 omnino opprimet si licebit: aut abducit animus: aut aliud afferret: quod oppositum probabilius sit: quam il-
 lud quod obstabit. Iam vero ea quae inuenit: qua diligentia collocabit quoniam id secundum erat de tribus
 Vestibula nimirum honesta aditusque ad causam faciet illustres. Quibus animos prima aggressionem occupauit
 rit: infirmabit excludetque contraria. De firmis alia prima ponet: alia postrema inculcabitque leuora.
 Atque in primis duabus dicendi partibus: qualis esset summam breuiterque descripsimus. Sed ut ante di-
 ctum est in his partibus: & si graues atque magne sunt minus: & artis est & laboris. Quibus autem quid & quo lo-
 co dicat inuenit: illud est longe maximum videre quoniam modo. Scitum est enim quod Carneades nos docere sole-
 bat. Clithomacum ea dicit. Carneades autem eodem etiam modo dicere. Quod si in philosophia tamen interest que-
 admodum dicitur: ubi res petat non verba pendunt. Quid tandem in causis existimandum est: quibus totum mo-
 derat oratio: Quod quidem ego Brute ex tuis litteris sentiebam: non te id scitari qualem ego inueniedo
 & in collocando summum esse oratorem uelle. Sed id mihi querere uidebare: quod genus ipsius orationis
 optimum iudicarem: rem difficilem dum immortales atque omnium difficillimam. Nam quum est oratio mol-
 lis & tenera & ita flexibilis ut sequatur quocumque torqueas tum: & nature varie & voluntates multe in-
 ter se distantia effecerunt genera dicendi. Flumen alius uerborum uolubilitas: & cordi: est qui ponit in orati-
 onis celeritate eloquentiam distincta: alios & interpuncta interualla more respiratio: & delectat. Quid
 potest esse tam diuersum: tamen est utroque aliquid excellens. Elaborant alii leuitate & equalitate & puro:
 & quasi quodam candido genere dicendi. Ecce alii puritatem: & seueritatem quamdam uerbis & orati-
 onis quasi modestiam sequuntur: quo deus paulo ante diuissimus: ut alii graues: alii tenues: alii tempera-
 ti uellent uideri: quot orationum genera esse diximus tot idem oratorum reperiuntur. Et quoniam capi-
 iam cumulatius hoc munus augere quam a te postulatum est tibi enim tantum de oratoris genere quere-
 ti respondi etiam breuiter de inueniendo & collocando: ne nunc quidem solum de oratoris modo di-
 cam: sed etiam de actione. Ita praetermissa pars nulla erit quam quidem de memoria nihil est hoc loco dicen-
 dum que communis est multarum artium. Quo autem dicatur: id est in duobus in agendo: & in eloquendo.
 Est enim actio quasi corporis quedam eloquentia. quum constet & uoce & motu. Vocis mutatio est toti-
 dem sunt quot animorum qui maxime uoce commouentur. Itaque ille perfectus quem iam dudum
 nostra indicat oratio. Ut utrumque se affectum uideri: & animum audientis moueri uolet: ita certum uocem
 adinouebit sonum: de quo plura dicerem. si hoc precipiamus di tempus esset aut si tu hoc quereris dicerem
 etiam de gestu cum quo iunctus est uultus: quibus omnibus dici uix potest: quantum intersit quoad
 modum utatur orator: Nam & infantes actionis dignitate eloquentiae saepe fructum tulerunt: & diser-
 ti deformitati agendi multi infantes putati sunt. Ut non iam sine causa: Demosthenes tribueret: ut pri-
 mas & secundas & tertias actioni. Si enim nulla eloquentia sine hac haec autem sine eloquentia tanta
 est: certe plurimum in dicendo potest. Uolet igitur ille qui eloquentiae principatum petet: & contenta uo-
 ce atrociter dicere: & summissa leniter: & inclinata uideri grauis & inflexa miserabilis. Mira est enim quae
 dam natura uocis: cuius quidem e tribus omnino sonis. inflexo: acuto: graui: tanta sit & tam suauis va-
 rietas perfecta sit in cantibus: Est autem in dicendo quidam cantus obscurior non hic e Phrygia & Cha-
 ria & rectorum epilogos pene canticum: sed ille quae significat Demosthenes & Aeschines: quum alter alte-
 rius obicit uocis flexiones. Dicit plura etiam Demosthenes: illumque saepe dicat uoce dulci & clara fuisse
 in quo illud mihi etiam notandum uideat ad studium persequende suauitatis in uocibus ipsa enim natura quasi
 modulari hominum orationem in omni uerbo posuit acutam uocem nec una plus: nec a postrema syllaba ci-
 tra tertiam: quo magis natura ducit ad aurium uoluptatem sequat industria Ac uocis quidem bonitas op-
 tanda est: non est enim in nobis sed tractatio atque usus in nobis ergo ille princeps variabit & mutabit ois
 sonos: tamen intendens tamen remittens prosequetur gradus. idemque motu sic utcumque nihil ut super sit in gestu. Sta-

tus erectus & celsus rarus incessus ne ita longus: excursio moderata: eaq; rara: nulla mollitia ceruicæ: nulla argutia digitorum non ad numerum articulus cadens: trunco magis toto se ipse moderans & virili late flexione: brachii projectione in contentionibus contractione. in remissis. Vultus vero qui sine voce plurimum potest quantum affert: tum dignitatem: tum venustatem: in quo quam effeceris: ne quid ineptum aut voluptuosum sit: tum oculorum est quedam magna moderatio. Nam ut imago est animi vultus sic indices oculi quoque & hilaritatis. & vicissim tristitie modum: res ipse de quibus agitur temperabit. Sed iam illi perfecti oratoris: & summe eloquentie species exprime da est: que hoc vno excellere. i. oratione: cetera in eo latere indicat nomen ipsum: Non enim inuentor aut copositor: aut auctor hanc complexus est oia: sed & græce ab eloquendo rhetor & latine eloquens dicitur est. Exteræ enim rerum quæ sunt in oratore partem aliquam sibi quisque vendicat. Dicendi autem i. eloquendi maxima vis soli huic conceditur. Quæ enim & philosophi quidem ornate locuti sunt: siquidem & Theophrastus diuinitate loquendi nomen inuenit: & Aristoteles Iliocratem ipsum lacessiuit: & Xenophonem musas quasi locutas ferunt & loque omnium quicumque scripturarum: aut locuti sunt exitit & grauitate princeps Plato: tamem locum oratio neque neruos: neque aculeos oratorios: ac fortis habet. Loquitur cum doctis: quorum sedare animos malunt: quam incitare fide: bus placatis: ac minime turbulentes docendi causa: non capiendi loquuntur: ut in eo ipso que delectatione aliqua dicendo aucupentur: plus nonnullis quam necesse sit facere videantur. Ergo ab hoc genere non difficile est hanc eloquentiam: de qua nunc agitur secernere. Mollis est enim oratio philosophorum exumbratilis: nec sententias: nec verbis instructa: popularis nec iuncta numeris: sed soluta liberius. Nihil iratum habet nihil inuidum: nihil atrox: nihil mirabile: nihil astutum. Casta: verecunda: virgo incorrupta quod dicitur: ita que sermo potius quam oratio dicitur. Quæ enim omnis locutio oratio est tamem vnius orationis locutio: hoc proprio signata nomine est. Sophistarum (de quibus supra dixi) magis distinguenda similitudo videtur: qui omnes eisdem volunt flores: quos adhibebit orator in causis persequi. Sed hoc differunt quod quibus bis propositum non perturbare animos: sed placare potius nec tam per suadere quam delectare: & apertius id faciunt quam nos: & crebrius concinnas magis sententias exquirunt quam probabiles. A se sepe dicunt intexunt fabulas verbaque apertius transferunt eaque ita disponunt: ut pictores varietate colorum: paria paribus referunt: aduersa contrariis: Sæpiissimeque similiter extrema definiunt. Huic generi historia finitima est: in qua narratur ornate: & regio sæpe aut pugna describitur. Interponunt etiam cõtionem & hortationem sed in his tracta quedam & fluens expetitur non hanc eloquentiam cõtorta: & acris oratio. Ab his non multo secus quam a poetis hanc eloquentiam quam querimus se vocanda est. Nam etiam poete questionem attulerant quidnam esset illud quod ipsi differrent ab oratoribus numero maxime videbantur antea & versus non apud oratores iam ipse numerus increbuit. Quicquid est enim quod sub aurium mensuram aliquam cadit etiam si abest a versu nam id quod oratoris est vitium numerus vocatur qui græce rythmos dicitur. Itaque video visum esse nonnullis Platoni & Democryti locutionem: & si abest a versu: tamem quod incitatus feratur: & clarissimis verbis luminibus utatur: potius poema putandum quam comica: poetarum: apud quos nisi quod versiculi sunt: nihil est aliud quotidiani dissimile sermonis nec tamem. i. poeta maximus: & si est eloquens dabitur: quod virtutes oratoris prosequitur: quam versu sit astrictior. Ego autem etiam si quorundam grandis & ornata vox est poetarum: tamen in ea cum licentia statim maiorem esse quam in nobis faciendorum iungendorumque verborum tum etiam nonnullorum voluntati vocibus magis quam rebus inseruiant. Nec vero si quod est vnum inter eos simile: id autem est in dicitur electioque verborum. Propterea ceterarum rerum similitudo intelligi non potest: sed id nec dubium est & si quid habet questionum hoc tamem ipsum ad id quod propositum est non esse necessarium. Scimus igitur orator a philosophorum eloquentia a sophistarum ab historicorum a poetarum explicandus est nobis qualis futurus sit. Erit igitur eloquens: huic enim auctore Antonio querimus. is qui in foro causisque civilibus ita dicitur: probet ut delectet: ut fleat. probare necessitatis est: delectare suauitatis: fletere re victoria. Nam id vnum ex oibus ad obtinendas causas potest plurimum: sed quot officia oratorum tot sunt genera dicendi. Subtile in probando mediocre in delectando vebemens in fleatendo. In quo vno vis ois oratoris est. Magni igitur iudicii summæ etiam facultatis esse debet moderator ille & quasi temperator huius tripartite varietatis. Nam & iudicabit quid cuique opus sit & poterit quocumque modo postulabit causa dicere: sed est eloquentie sicut reliquarum rerum fundamentum sapientia. Ut enim in vita sic in oratione nihil est difficilius quam quid deceat videre prepositio appellant hoc græci. Nos dicimus sane decore de quo preclarè & multa precipiunt & res est cognitione dignissima. Huius ignorantie non modo in vita sed & sapissime in poematibus & in oratione peccatur. Est autem quid deceat oratori videntum non in sententiis solum sed etiam in verbis. Non enim omnis fortuna non omnis bonos non omnis auctoritas non ois ætas nec vero locus: aut tempus: aut auditor omnis eodem. aut verborum genere tractandus est. aut sententias. semperque in omni parte orationis. ut vite quid deceat est considerandum quod & in re de qua agitur positum est & in personis & eorum qui dicuntur & eorum qui audiunt. Itaque hunc locum loque & late patentem philosophi solent in officii tractare: non quum de recto ipso disputant. Nam id quod vnum est gramatici in poetis eloquentes in omni & genere & parte causarum: Quæ enim indecorum est de stillicidiis quam apud vnum iudicem dicas verbis amplissimis. & locis uti communibus de maiestate populi Romani & summis. & subtiliter hic genere toto. A persona alii peccant. aut sua. aut iudicium aut etiam aduersarios: nec re solum. sed sæpe verbo. & si sine re nulla vis verbi est. tamen ea res sæpe. aut probat aut reuicere alio alio relata verbo. In omnibusque rebus videnda est quatenus & si enim suus cuique modus est. tam magis offendit nimium quam parum. in quo appellat pictores quos eos peccare dicebat. qui non sentiret quod esset satis Magnus esset hic locus Brute. quod te non fugit. & magnam volumine aliud desiderat. Sed ad id quod agitur

Illud satis quā hoc decere: quod semp' vsurpamus in omnibus dictis & factis minimis & maximis: quā hoc in q̄ decere dicimus illud nō decere: & id vsq̄ quāq̄ quātū sit appareat: i alioq̄ ponat aliudq̄ totum sit vtrū decere an oportere dicas: Oportere em̄ pfectionē declarat officii: quo & semp' vten- dum est: & oibus decere: quasi aptum eē cōsentaneūq̄, & tēpori & psona. Quod cū in factis laxissimē tā in dictis valet: in vultu deniq̄: in gestu & incessu cōtra idē dedecere. Qd si poeta fugit vt ma- ximū vitū qui peccat etiā quā probā oronē affingit improbo stultoue sapientis. Si deniq̄ pictor ille vidit quā imolanda Iphigenia tristis calcas eēt moestior. Vlixes materet. Menelaus obuoluēdum ca- put agamētonis esse qm̄ summū illū luctū penicello nō posset imitari. Si deniq̄ bistrio quid dece- at quatit: quid faciendum oratori putemus: sed quā hoc tm̄ sit quid in causis earūq̄ quasi membrīs faciat orator viderit. Illud quidē p̄picuū est nō modo ptis oīs: sed etiā causas totas alia forma di- cendi esse tractandas. Sequit' vt cuiusq̄ generis nota. querat' & formula magnū opus & arduum (vt sepe iam diximus) sed ingrediētibus cōsiderandū fuit qd ageremus. Nūc quidem in quocūq̄ fe- remur: dāda nimirū vela sunt: ac primū informāndus ē ille nobis quē solū quidā vocāt atticū. Sumis- sus est & humil' cōsuetudinē imitās ab indefertis te plusq̄ opiniōe differēs. Itaq̄ eū qui audiūt quā- uis ipsi infantes sunt cū illo mō cōfidit se posse dicere. Nā oīs subtilitas imitabil' qdē illa videt' eē existimāti. sed nihil ē expienti minus. Et si ei nō plurimi sanguis ē habeat tamen succū aliq̄ oportet: ut etiā si illis maximis viribus careat sit (vt ita dicā) integra validudie. Primū igit' eū tāq̄ e vincul' numerorū eximamus. Sunt. n. quidā (vt sis) oratori nūeri de quib' mox agemus obseruandi rōne quadā. Sed alio i genere orōnis. in hoc oīno relinquēdi solutū quiddā sit nec vagū tm̄ vt ingredi li- bere: nō vt licētē videat' errare. Verba etiā verbis quasi coagmetare negligat. Habet. n. alle tāq̄ bia- tus cōcurfu uocaliū molle quiddā: & qd indicet: nō ingratā negligētā de re boīs: magis q̄ de verbis laborātis sed erit vidēdū de reliq̄: cū b: c duo ei liberiora fuerint circuit' cōglutinatioq̄ verborum illa. n. ipa cōtracta & minuta nō negligēt' tractāda sunt: sed qdā etiā negligētia est diligens. Nā vt mulieres esse dicūt' nonnulla inornata: quasi idipm̄ deceat. sic hęc subtil' oīo etiā incōpta delectat. Fit em̄ quiddā in vtroq̄ quo sit venustius: sed nō ut appareat: tū remouebit' oīs insignis ornatu q̄ si margaritā: de calamistrā quidē adhibēt'ur. P̄bucati vero medicamēta cādoris & ruboris: oīa repel- lēt'ur: elegātia. mō & mūdicia remanebit. Sermo purus erit & latinus. dilucide planeq̄ dicetur: quid deceat circūspiciet'. Vñ abierit quod quartū nūerat. Teophrast' in orōnis laudibus ornatū illud sua ue & affluens. acutē crebraq̄ snia ponent'. & nescio vñ ex abdito erutē atq̄ in hoc oratore domina bitur. Verecūdus erit vsus oratoris: quasi suppellectil'. Suppellex eū em̄ quodāmodo nostra: quā ē in ornamētis: alia rōy: alia uerbōy. Ornatu autē verbōy duplex. vnus simpliciū: alter collocatorum Simplex probatur in propriis vsitatīsq̄ verbis: quod aut optime sonat: aut rem maxime explanat. In alienis: aut translaturū: aut factū aliudē: aut mutuo: aut factū ab ipō: aut nouū: aut priscum: & vsi- tatū. Sed etiā vsitata ac prisca sunt in p̄p̄is: nisi quod raro vtimur. Collocata autē verba habent ornatū si aliq̄d cōcinnitatis efficiūt. q̄ verbis mutatis nō maneat manētē snia. Nā sniaq̄ ornamenta quā p̄manent etiā si verba mutaueris: sūt illa quidē p̄multa: sed q̄ emineāt pauciora. Ergo ille tenuis orator mō sit elegās: nec in faciēdis verbis erit audax & transferēdis verecūdus & parcus: & in pri- scis reliquisq̄ ornamētis & verbōy & sniaq̄ demissior trāslatione fortasse crebrior qua frequētissi- me sermo oīs vtitur: nō mō vrbanoq̄ sed etiā rusticoq̄. Siquidē est eorū gemare vites lasciuire agros latere esse segetes luxuriosa frumētā. Nihil horū parum audacter sed vt sile est illi vñ transferes. aut si res suū nullum habet nomē docēdi causa sumptū: nō ludēdi videt'. Hoc ornamento liberius paulo q̄ ceteris hic vteret'. Vtetur summissus nec tā licētē. tamē quā si genere dicendi vteret' amplissimos. Itaq̄ illud indecorū. quod male sit ex decoro debet intelligi. Hic quoq̄ appet quā verbū aliq̄d alti' trāstertur idque i orōne hūili ponit' qd idē in alia deceret. Illā autē cōcinnitatē quā verbōy colloca- tione illuminat. bis luminibus q̄ grāci quasi aliquos gestus orōnis scemata appellant. quod idē ver- bum ab bis etiā in sniarum ornamēta trāstert': adhibet quidē hic subtilis quē nisi q̄ solum ceteroq̄ recte quidā vocāt atticū: sed paulo partius. Nā si vt in epularum apparatu magnificentia recedens nō se parum solum: sed etiā elegātem videri solet: eliget quibus utat'. Sūt. n. plareq̄ apte huius ipsi us oratoris de quo loquor p̄simonix. Nā illa de qb' dixi huic acutē fugiēda sunt paria paribus rela- ta & similiter cōclusa: eodēq̄ pacto cadētia: & imutatione līx quasi q̄sita venustates: ne elaborata cō- cinnitas & quodā aucupū delectationis manifeste dep̄bēsum appareat. Itemq̄ siq̄ verbōy iteratio nes contētione aliquā. & damorē requirēt: erunt ab hac sumissione orōnis aliena ceteris p̄miscue poterit vt continuationē verborum modo relaxet & diuidat utaturq̄ verbis quāusitatissimis: trans- lationibus quāmolissimis: etiā illa sniarum lumina assumat quā non erunt vebementer illustra. Non faciet rempubli. loquentē nec ab inferis mortuos excitabit: nec acruatim multa frequentans vna complexione deuinciet. Valentiorum hęc laterum sunt: ne ab hoc quē informamus aut expe- ctanda: aut exoptulanda. Erit em̄ in voce sic orōne etiā suppressior: sed plaraq̄ ex illis conueni- ent etiā huic tenuitati: quāquam iisdem ornamentis vteret' horridius talem enim inducimus. Ac- cedit actio: non tragica nec scēnz: sed modica iactatione corporis vultu tamen multa conficiens: nō hoc quo dicuntur os ducere sed illo quo significant ingenue: quo sensu quicque pronunciet. huic

generi orationis aspergetur etiam sales qui in dicendo nimium quam quale. quorum duo genera sunt. vnum facietiarum. alterum dicacitatis. vtroque utetur. sed altero in narrando aliquid venuste altero in iacendo mittendoque ridiculo. cuius genera plura sunt. sed nunc aliud agimus. Illud admonemus tamen ridiculo. sic versus oratorem. ut nec nimis frequenti. nec scurrile sit. nec sub obsceno. nec inimicum nec petulanti. nec improbum. nec in calamitate. nec in humanum. nec in facinus. nec odii locum risus occupet. neque aut sua persona aut iudicium aut tempore alienum. Nec. n. ad aliud indecorum referuntur. Vitabit etiam quesita. nec e tpe ficta. sed domo allata. que plerumque frigida sunt. parceret & amicitias & dignitatibus. vitabit insanabilis contumelias. tamen modo aduersarios tigeat. nec eos tamen semper nec omni modo quibus exceptis sic uteretur sale & facietis ut ego ex istis nouis atticis talem cognouerim neminem quum id certe sit vel maxime atticum. Hanc ego iudico formam summissimi oratoris sed magni tamen germani atticus. quoniam quicquid est falsum aut salubre in oratione id proprium atticorum est. e quibus tamen non oes facti. Lysias satis & Nyperides. Demades propter ceteros fert. Demosthenes minus huius quo quidem mihi nihil videtur vrbanius. sed non tam dicax fuit quam facetus. Est autem illud acrioris ingenii: hoc maioris artus. Vberius est aliud aliquando robustius quam hoc bumile de quo dictum est: Summissius autem quam illud de quo iam dicebat amplissimum. Hoc in genere nervosum vel minimum. suauitatis autem est vel plurimum. Est enim plenius quam hoc enudeatum. que autem illud ornatum copiosissimumque summissimum. Huiusmodi dicendi ornamenta conueniunt. plurimumque est in hac orationis forma suauitatis. in qua multi floruerunt apud grecos. Sed Phalereus Demetrius meo iudicio presertim ceteris. cuius oratio quam sedate placideque loquitur tamen illustrat eam quasi stelle quedam translata verba atque imutata. Translata dico ea: ut sepe iam quae per similitudinem ab alia re: aut suauitatis. aut inopie causa transferunt. Mutata: in quibus per verbo proprio subiicitur. aliud quam idem significet sumptum ex aliqua consequenti. quod quamquam transferendum sit. tamen alio modo transferunt. quam dixit Ennius arcem & urbem orbis. alio modo si pro patria arcem dixisset & horridam Apulicam terribili tremore tumultu. quam dicit pro Apuliam imutat Apulicam. Hanc hypallagen rhetores quia quasi sumant verba pro verbis. metonymiam grammatice vocant. quod nota transferunt. Aristoteles autem translationi hec ipsa subiungit. & abusione quam catbacesim vocat. ut quam minutum dicimus animum pro paruo. & abutimur verbis propinquis si opus est. vel quod delectat: vel quod licet. iam quam fluxerunt continue plures translationes. alia plane sit oratio. Itaque genus hoc greci appellant allegoriam nomine recti genere. Melius ille. qui ista omnia translationes vocat. Hec frequenter. Phalereus maxime sunt. n. dulcissima. & quamquam translatio est apud eum multa. tamen mutationes nusquam crebriores in idem genus orationis. Loquar enim de illa modica ac tpeata verborum cadunt lamina omnia. multae etiam sententiarum late eruditaeque disputationes ab eodem explicantur. & loci communes sine contentione dicuntur. Quid multa. e philosophorum scholis tales fere euadunt. & nisi coram erit comparatus ille fortior per se. hic quem dico probabitur. Est. n. etiam quoddam insigne. & florens orationis pictum. & expolitur genus. in quo omnes verborum omnes sententiarum alligantur lepores. Hoc totum e sopbitarum fontibus defluxit. in forum. sed speratum a subtilibus. repulsum a grauibus. in ea de qua loquor mediocritate confedit. Tertius est ille amplius copiosus. grauis ornatus. in quo profecto vis maxima est. Hic est. n. cuius ornatum dicendi. & copiam admirentes gentes eloquentiam in ciuitatibus plurimum valere posse sunt. Sed hanc eloquentiam quae cursu magno sonituque ferret. quam suspiceret. oes quam admirarentur. quam se assequi posse didicerent. Huius eloquentie est tractare aios. huius oimodo promouere. Hanc modo perfringit. modo irrepit in sensus. inserit nouas opiniones. euellit insitas. Sed multum interest inter hoc dicendi genus & superiora qui in illo subtili. & acuto elaborauit. ut callide arguteque diceret. nec quisquam altius cogitaret. hoc vno profecto magnus orator est. si non maximus minimeque in lubrico versabitur. & si semel costiterit nusquam cadet. Melius ille autem quem modicum & tpeatum voco. si modo suum illud satis iustruxerit. non extimescit incipitis dicendi incertosque casus. etiam si quam minus succedet. ut saepe fit. magnum tamen periculum non adibit. Aliter. n. cadere non potest. At vero hic noster quem principem ponimus grauis acer ardens. si ad hoc vnum est natus: aut hoc solo se exercuit. aut huic generi studet vni. nec tuam copiam cum illis duobus generibus tpeauit. maxime est contentendus. Ille enim summissus: quae acute & vetera torax dicit sapiens iam. medius suauis. hic autem copiosissimus si nihil est aliud vix satis sanus videtur solet. Qui. n. nihil potest tranquille. nihil leniter. nihil partite. diffinito distincte. facete. dicere. praesertim quum causa: partim tota sint eo modo partim aliqua ex parte tractanda. si is non praeparatis auribus inflam ire rem coepit. furere apud sanos. & quasi iter sobrios bacchari vinolentus videtur. Tenemus igitur Brute quem quarimus sed animo non manu. Si prebendissim: ne ipse quidem sua tanta eloquentia mihi persuasisset. ut se dimitterem. Sed inuentus profecto est ille eloquens quem nunquam vidit Anthonius. Quid est igitur. sed complectar breuiter disseram pluribus. Is est enim eloquens. qui humilia subtiliter: & magna grauius. & mediocria temperate potest dicere. Nemo is iniquus vnquam fuit. nec fuerit. Ego enim quid desiderem. non quid viderim disputo. Redeoque ad illam Platonis (de qua dixerim) rei formam & speciem. quam & si non cernimus. tamen animo tenere possumus. Non enim eloquentem quaero. neque quicquam mortale & caducum. sed illud ipsum cuius qui sit compos. sit eloquens: quod mihi est aliud nisi eloquentia ipsa. quam nullis nisi mentis oculis videre possumus. Is erit igitur eloquens. ut idem iteremus: qui poterit parua sum

misse: modica temperate: magna grauer' dicere. Tota mihi causa pro Caccina de uerbis interdicti fuit
 res uolutas definiendo explicauimus: ius ciuile laudauimus: uerba ambigua distinximus. Fuit or-
 nandus in lege manilia. Pompeius temperata orone: ornandi copiam persecuti sumus. Ius omne retine-
 de maiestatis. Rabirii causa continebat. Ergo in omni genere amplificationis exarsimus. At hec inter-
 dum temperanda & varianda sunt. Quod igit in accusationis septem libris non reperitur genus: quod
 in babilii: quod in Cornelii: quod in pluribus nostris defensionibus quae exempla se legissim: nisi uel no-
 ta esse arbitraret. uel posse eligere qui quererent. Nulla est enim uel in genere laus oratoris: cuiusque in
 nostris orationibus non sit aliqua si non perfectio: at conatus tamen: atque aduibratio: non assequimur
 at quid deceat uideamus. Nec enim nuuc de uobis: sed de re dicimus: in quo tantum abest: ut nostra mire-
 mur: ut uisus eo difficiles morosi sumus: ut nobis non satisfaciatur ipse Demosthenes: qui quamquam
 vnus eminet inter omnes in omni genere dicendi: tamen non semper implet aures meas. Ita sunt au-
 de & capaces: & semper aliquid immensum infinitumque desiderant: sed tamen quod iam: & huc tu ora-
 torem cum eius studiosissimo lammene quum esses Athenis totum diligentissime cognouisti. Neque
 enim dimittis e manibus: & tamen nostra etiam lectitas. Vides profecto illum multa perficere nos multa
 conari: illum posse: nos uelle quocumque modo causa postulet dicere: sed ille magnus nam & successit
 ipse magnis: & maximos oratores habuit aequales. Nos magnam fecissimus: siquidem potuissimus.
 quo concedimus puenire in ea urbe in qua (ut ait Antonius) auditus eloquens nemo erat. Atque si
 Antonio Crassus eloquens uisus non est aut sibi ipse nunquam uisus esset: nunquam Sulpicius: nunquam Hor-
 tensius. Nihil enim ample Cotta: nihil leniter Sulpitius: non multa grauer' Hortensius. Superiores
 magis ad omne genus apti: Crassum dico & Antonium. Leuinas igit huius multiplicis aequabiliter
 in omnia genera fusa orationis auris ciuitatis accipimus: easque nos primi quicumque eramus. & quan-
 culumque dicebamus ad huius generis dicendi: audiendi: incredibilia studia conuertimus. Quantis il-
 ladamoribus adulescentuli diximus de sulphicio parricidarum: quae nequaquam satis deseruisse post qua-
 to sentire coepimus. Quid enim tam commune: quam spiritus uiuis: terra mortuis: mare fluctibus. litus
 ciectis. Ita uiuit dum possunt: ut ducere animam de caelo non queat ita moriuntur: ut eorum ossa terra non
 tangat: ita iactantur fluctibus ut nunquam abluantur: ita postremo eiiciuntur. ut ne ad saxa quidem mortui
 conuiescant: & que sequuntur. Sunt enim oia sicut adulescentis: non tam re & maturitate: quam spe & expe-
 ctatione laudati ad hanc indolem iam illa matura uxor: gener: noster: filii: filiae: pelex. Nec uero hic vnus
 erat ardor in nobis. ut hoc modo oia diceremus. Ipsa enim illa pro Roscio iuuentibus redudantia mul-
 ta habet attenuata. quaedam etiam paulo hilariora. At pro habito. pro Cornelio. compluribusque alia. Ne-
 mo enim tam multa orator. ne in graeco quidem ocio scripsit. quae multa sunt nostra. ea quae hanc ipsam
 habent quam probo uarietatem. An ego Homero. Ennio. reliquis poetis maximis tragicis concede-
 rem. ut ne omnibus locis eadem contentione uerentur. crebroque mutarent. Nonnunquam etiam ad quo-
 tidianum genus sermonis accederent. Ipse nunquam ab illa acerrima contentione discederet. Sed quid
 poetas diuino ingenio profero. Histiones eos audimus. quibus nihil posset in suo genere esse pra-
 stantius. qui non solum in dissimilimis personis satisfaciebant. quum tamen in suis uerarentur. sed &
 comaedum in tragediis. & tragedum in comaedis admodum placere uidimus. Ego non elaborem
 quum dico me: te Brute dico. Nam in me quidem iam pridem affertum est quod futurum fuit. Tu au-
 tem eodem modo omnis causas ages. aut aliquod causarum genus repudiabis. aut in iis causis
 perpetuum. & eundem spiritum sine ulla commutatione obtinebis. Demosthenes cuius nuper inter ima-
 gines tuas ac tuorum. quum credo amares. quum ad te in tusculanum uenissim. imaginem ex aere vi-
 di. nihil Lysiae subtilitate cedit. nihil argutius. & acuminis Nisperi. nihil leuitati Aeschini. & splendo-
 re uerborum. Multe sunt eius totae orationes subtiles. ut contra Leptinem. multae sunt. & totae gra-
 ues. ut quaedam philippicae multae uariae. ut contra Aeschinem falsa legationis: ut contra eundem pro
 causa Ctesiphontis. Iam illud medium quotiens uult arripit. ut a grauisima discedens eo potissimum
 delabatur. clamores tamen tum mouet. & tum indicendo plurimum efficit. quum grauitatis locis uti-
 tur. sed ab hoc parumper habeamus. quando quidem de genere non de homine quaximus rei potius
 id est eloquentiae uim & naturam explicemus. Illud quod iam ante diximus meminimus. nihil nos
 praecipendi causa dicturos atque ita potius acturos ut estimatores uideamur loqui non magistri in
 quo tamen longius progredimur quod uideamus hoc te non solum esse lecturum qui ea multo quam
 nos qui quasi docere uideamur habes notiora. Sed hunc librum etiam si minus nostra tuo tamen no-
 mine diuulgari necesse est. Esse igitur perfecte eloquentis puto non eam solum facultatem habere quae
 sit eius propria fusa. lateque dicendi sed etiam uicinam eius atque finitimam dialecticorum scientiam assu-
 mere quamque aliud uideatur oratio esse. aliud disputatio. nec idem loqui esse quod dicere. Attamen
 utrumque in disserendo est disputandi ratio. & loquendi dialecticorum. sic oratorum autem dicendi
 & ornandi. Zeno quidem ille a quo disciplina stoicorum est manu demonstrare solebat. quid inter
 has artis interesset. Nam quum compresserit digitos pugnumque fecerit. dialecticam aiebat eiusmo-
 di esse. Quum autem diduxerat. & manum dilatauerat palme illius similem eloquentiam esse dice-
 bat. Atque etiam ante hunc Aristoteles principio artis rethorice dicit illam artem quasi ex altera parte

respondere dialectice. ut hoc videlicet differat inter se. quod hec ratio dicendi latior sit illa loquendi contractior. Volo igitur huic summo omnem. quae ad dicendum tradi possit. loquendi rationem esse notam. quae quidem res: quod te bis artibus eruditum minime fallit. duplicem habuit dicendi viam. Nam & ipse Aristoteles tradidit praecipua plurima differendi. & postea qui dialectici dicuntur spinosiora multa pepererunt. Ergo eum censo qui eloquentiae laude ducatur non esse earum oino rudem. sed vel illa antiqua. vel hac Crysippi disciplina institutum. Nouerit primum vim: naturam. genera verborum & simplicium: & copulatum. Deinde quot modis quicquid dicatur: qua ratione verum falsum ne sic iudicetur: quid efficiatur: eo quoque quod cuique consequens sit quodque contrarium. Quicquid ambiguitate multa dicantur. quomodo quicquid eorum diuidi. explanarique oporteat. haec tenenda sunt oratori. Saepe enim occurrunt: sed quo sua sponte squalidiora sunt adhibendus erit in his explicandis quidam orationis nitor. Et quoniam in omnibus quae ratione docentur: & via primum constituendum est. quid quoque sit: nisi enim inter eos qui disceptet conuenit. quid sit illud de quo ambiguitate. nec recte differi. nec vniquam ad exitum perueniri potest. Explicanda est sepe verbis mens nostra de quaque re. atque inuoluntate rei noticia diffiniendo aperienda est. Siquidem est definitio. est oratio quae quid sit id de quo agitur ostendit quae breuissime. Tum ut seis explicato genere cuiusque rei. videndum est quae sint eius generis. siue formae. siue partes in eas tribuatur omnis oratio. Erit igitur haec facultas in eo quem volumus esse eloquentem. ut definire rem possit. neque id faciat tam pressae: & angustae: quae in illis eruditissimis disputationibus fieri solet. sed quam explanatus: tum etiam vberius. & ad commune iudicium popularemque intelligentiam accommodatus. Idemque etiam cum res postulabit. genus vniuersum species certas: ut nulla neque praetermittatur: neque redundet: partiatur ac diuidet. Quando autem. aut quomodo id facias. nihil ad hoc tempus: quoniam (ut supra dixi) iudicem me esse non doctorem volo: Nec vero dialecticis modo sit instructus. sed habeat omnis philosophiae notos & tractos locos. Nihil enim de religione. nihil de morte. nihil de pietate. nihil de charitate patriae. nihil de bonis rebus. aut malis nihil de virtutibus aut viciis. nihil de officio. nihil de dolore: nihil de voluptate. nihil de perturbationis animi & erroribus. quae saepe cadunt in causas. sed ieiunius agatur. nihil in quibus sine ea scientia quam dixi grauitate: ample copiose dici & explicari potest. De materia loquor orationis etiam nunc non de genere ipso dicendi. Volo enim prius habeat orator rem de qua dicat dignam auribus eruditissimae cogitet: quibus verbis quicquid dicat. aut quomodo. quem etiam quo grandior sit & quodammodo excellentior. ut de Pericle dixi supra. ne physicorum quidem esse ignarum volo. Omnia profecto quum se a caelestibus rebus refert. ad humanas excellentius magnificentiusque & dicet & sentiet. Quumque illa diuina cognouerit. nolo ne ignoret: ne haec quidem humana ius civile teneat. quo egent cause forenses quotidie. Quid est enim turpius quam legitimarum & ciuiliu controversiarum patrocinia suscipere: quum sis legum & ciuilis iuris ignarus. Cognoscat enim rerum gestarum. & memorie veteris ordinem maxime si libet nostrae ciuitatis. sed & imperiosiorum populorum & regum illustrium. quem laborem nobis attici nostri leuauit labor. qui conseruatis notatisque temporibus nihil quam illustre praetermitteret annorum septingentorum memoriam vno libro colligauit. Nescire autem quid antea quam natus sit acciderit. id est semper esse puerum. Quid enim aetas: hominis nisi memoria rerum veterum. quum superiorum aetate contextitur. Comemoratio autem antiquitatis: exemplorumque probatio summa cum delectatione. & auctoritatem orationi affert. & fidem. Sic igitur instructus veniat ad causas. quarum habebit genera primum ipsa cognita. Erit enim ei perspectum. nihil ambigi posse in quo non aut res controuersiam faciat: aut verba. Res aut de vero aut de recto aut de nomine. Verba aut de ambiguo. aut de contrario. Nam si quando aliud in sententia videtur esse aliud in verbis genus est quoddam ambigui. quod ex praeterito verbo fieri solet. In quo quod est ambiguum proprium res duas significari videmus. Quum tam sint genera causarum etiam argumentorum praecipua pauca sunt: traditi sunt: e quibus ea ducantur duplices loci: vni e rebus ipsis alteri assumpti. Tractatio igitur rerum afficit admirabiliorem orationem. nam ipse quidem res in perfacili cognitione versantur. Quid enim iam sequitur quod quidem artis sit: nisi ordiri orationem in quo aut concilietur auditor. aut erigatur aut pareat se ad dicendum. Rem breuiter exponere & probabiliter & aperte ut quid agatur intelligi possit. sua confirmare. aduersaria euertere. eaque efficere non perturbare. sed singulis argumentationibus ita concludendis: ut efficiat quod sit consequens his quae sumuntur ad quam rem confirmandam. post omnia per orationem inflammatem restringentem concludere. has partes quemadmodum tractet singulas. difficile dictu est hoc loco. nec enim semper tractantur vno modo. Quoniam autem non quem doceam quero. sed quem probem. Probabo primum cum qui quod deceat videbit. Hac enim sapientia maxime adhibenda eloquenti est: ut sit temporum persona eodem modo dicendum arbitror. Is erit ergo eloquens: qui ad quodcumque decebit poterit accommodare orationem. Quod quum statuerit. tum ut quicquid erit dicendum. ita dicet. nec fatura ieiune. nec grandia minute. nec ita contra. sed erit rebus ipsis par & aequalis omnino Principia verecunda non elatis interfecta verbis sed acuta sententis. vel ad offensionem aduersarii. vel ad commendationem sui. Narrationes credibiles nec

historico: sed ppe quotidiano sermone explicite dilucide. Deinde si tenues causæ tñ etiam argumē-
tandi tenue filium. & in dicendo & in refellendo: idq; ita tenebitur. vt quanta ad rem tanta ad oronē
fiat accessio. Quñ vero causa ea incidit. in qua vis eloquentiæ possit exprimi. tum se latius fundet
orator. tum reget & flectet animos. & sic afficiat vt volet. i. vt causæ natura & ratio tēporis postula-
bit. Sed erit duplex omnis eius ornatus ille admirabilis. propter quem ascendit in tñ honorem elo-
quentiæ. Nam quñ omnis pars oratōis esse debet laudabilis. sic vt verbum nullū nisi aut graue aut
elegans excidat. tum sunt maxime luminosæ & quasi actuosæ partes duæ. Quarum alterā in vniuer-
si generis quæstionem pono. (quā vt supra dixi) græci appellant thesim. Alterā in augendis ampli-
ficandisq; rebus. que ab eisdem auxosis est noiata. Quæ & si æqualiter toto corpore oronīs fusa esse
debet. tñ in cōibus locis maxime excellet. qui cōmunes appellati. q; videntur multarū iidem esse cau-
sæ. sed proprii singularū esse debebūt. Ac vero illa pars oronīs que est de genere vniuerso totas
causas sæpe continet. Quicquid est enim illud in quo quasi certamen est cōtrouersia. quod græce cri-
nonenon dicit. id ita dici placet vt traducat ad perpetuam quæstionē atq; vt de vniuerso genere di-
catur. nisi quñ de vero ambigif qd queri cōiectura solet dicitur. aut nō peripateticorū more est eni
illorum exercitatio elegans iam inde ab Aristotele constituta sed aliquāto neruosius. & ira de re cōiā
dicentur. vt & pro reis multa leniter dicantur. & in aduersos aspera. Augendis vero rebus. & contra
abūciendis nihil est quod nō proficere possit oratio: Quod & inter media argumēta faciendum est.
quotienscūq; dabit vel amplificandi vel minuendi locus. & pene infinite imperorādo. Duo sunt q;
bene tractata ab oratore admirabilem eloquentiā faciant. Quorū alterū est (quod græci atthicon vo-
cant) ad naturam & ad mores & ad oēm vite consuetudinem accōmodatum. Alterū (quod iidē pa-
tēt cōnomināt) quo pturbantur animi & concitātur. id quo vno regnat oratio. Illud supius come-
iocūdum. & ad beniuolentiā conciliandā paratum. hoc vebamēs incēsum incitatum quo cause eripi-
untur qd quñ rapide fertur. sustinere nullo pacto pōt. Quo genere nos mediocres: aut multo etiam
minus: sed magno semp vsi impetu. sæpe aduersarios de statu omni deiecimus. Nobis pro familia
ri reo summus orator no respondit. Hortensius. A nobis homo audacissimus. Catilina a nodis ac-
cusatus obmutuit. Nobis priuata in causa magna & graui quñ cepisset. Curio pater respōdere subī-
to assedit. quñ sibi venenis ereptam memoriā diceret. Quid ego de miserationib; loquar: quib; co-
sum vsus pluribus q; etiam si plures dicebamus p oronem mibi tamē omēs relinquebāt. in quo vt
viderer excellere. nō ingento sed dolorem assequer. Quæ qualiācūq; in me sint. me em̄ ipsum non
pœnitēt quanta sint. sed appent in orationibus. Et si carent libri spū illo propter quē maiora cadē il-
la quñ agunt. q; quñ legūtur videri solent. Nec vero miseratōe solum mens iudici pmonenda est. q;
nos ita dolenter vti solemus. vt puerum infantē in manib; porantē tenuerimus. vt alia in causa ex-
citato. reo nobili sublato etiā filio paruo plāgore & lamentatione cōplerimus for. Sed etiam est faci-
endum vt irascat iudex. mitiget. inuideat. faueat. contēnat. admiret. odorit. diligit. cupiat. facietate
afficiat. speret. metuat. lætetur. doleat. In qua varietate duriorū accusatio suppedicabit exempla mitio-
rum defensionis mex. Nullo. n. modo animus audientis. aut incitari. aut leniri pōt. qui modus a me
nō tentatus sit dicerem pfectum si ita iudicarem. nec in veritate crimē arrogātix extimescere. Sed vt
supra dixi nulla me ingenii sed magna vis animi inflāmat. vt me ipse nō teneam. nec is qui audiret in-
cederet nisi ardens ad eā pueiret orō. Vterer exēplis domesticis nisi ea legisses. Vterer alienis vel
latinis si vlla reperire. vel græcis si diceret. sed Crassi per pauca sunt nec ea iudicio. nihil Anto. nihil
Cotta. nihil Sul. dicebat melius q; scripsit Hortensius. Verū hæc vix quā querimus. quāta sit suspice-
mur. quoniā exemplū nō habemus. vt si exempla sequimur. n. Demostbene sumamus. & quidē perpe-
tux dictionis ex eo loco. vñ in Cresipbōtis iudicio de suis factis cōsiliis. meritis in repu. aggressus est
dicere. Ea pfecto orō tñ eam formā que ē insita in mētibus nostris includi sic pōt. vt maior eloquē-
tia nō requirat. Sed iā forma ipsa restat. & character ille qui dicit qui qualis debeat eē ex ipis que su-
pra dicta sunt intelligi pōt. Nā & singulorū verborū & collocandorū lumina attigimus qbus sic abun-
dabit verbū ex ore nullū nisi elegās aut graue exeat & omni genere frequētissime trāslationes erūt.
quod eas ppter similitudinē trāsterūt anios. & referūt ac mouēt huc & illuc. Qui motus cogitatiois
celeriter agitatus p se ipse delectatur. & reliq; ex collatōe verborū: q; sumūtur quasi lumina magnū affe-
rūt ornatum orōni. Sūt em̄ similia illis que in amplo ornatu scene aut fori appellant insignia. nō q;
dem sola ornent. sed q; excellāt. Eadē rō est horū que sunt oronīs lumina. & quodāmodo insignia.
quñ aut duplicant iterāturq; verba. aut breuiter cōmutata ponūtur. aut ad eodē verbo ducit sepius
orō: aut in idē cōiicit. aut vtrūq;. aut adiūgit idē iteratū aut idē ad extremū referūt. aut cōtinent vñ
verbū nō in eadē sentētia ponit. aut quñ sūt: vel cadūt verba vel desinūt. aut multis modis cōtrariis
relata cōtraria. aut quñ gradatim sursum versus reddūt. aut quñ dēptis cōiunctioibus dissolute plura
dicūtur: aut quñ aliqd pretereūtes cur id faciamus ostēdimus. aut quñ corrigimus nosmetipos qua-
si rephēdētes. aut si est aliq; explicatio: vel admiratiois. vel qstionis. aut qui eiusdē nois casus sepius
cōmutant. sed sentētiarū ornāmēta maiora sunt. Quib; quia frequētissime Demostbenes vtif. sunt
qui putāt idcirco eius eloquētiā maxime esse laudabilē. Et vere nullus locus fere ab eo sine quadam
cōformatōe sentētiæ edicit nec quicq; ē aliud dicere nisi q; aut oēs aut certe plerasq; aliqua spē illūi-
nare sentētiarū. quas quñ tu optime Brute teneas quid attinet nominib; vt. aut exemplis tātū notē

locus. Sic igitur dicit ille quem expetimus: vt verset sepe multis modis eadē: vt vnā in rem bercat: & in eandē comoretur sententiā. Sape etiā vt extēdet aliquid. sepe ut irrīdeat. vt dedinet a proposito deflectatq; sententiā. vt pponat quid dicturus sit. ut quū trāsegerit iam aliquid definiat. vt se ipse reuocet. vt quod dixit iteret. vt argumentū rōne conducat. vt interrogādo vrgeat. vt rursus quasi ad interrogata sibi ipse respōdeat vt contra ac dicat accipiet sentire velit vt addubitet. qd potius: aut quo modo dicat: vt diuidat in ptes: vt aliqd relinquat ac negligat. vt an p̄muniat. vt in cōsipo in quo rep̄bendatur culpā in aduersariū cōferat. vt sepe cū bis qui audiūtur: nonunq; etiā cum aduersario quasi deliberet. vt boim sermones moresq; describat. vt muta quedā eloquētia inducat. vt ab eo quod agitur auertat anio. vt sape in bylaritate risumq; conuertat. vt ante occupet quod videat opponi: vt comparet similitudines vtatur exēplis. vt aliud aliū tribuens disptiat vt interpellet oratorē coerceat vt aliqd reticere se dicat. & denūciat: qd caueat & liberius qd audeat vt irascat. etiā vt obiurget aliquando vt depreceat vt supplicet vt medea medeat. ut a proposito dedinet aliquātulū vt optet vt exerceat. vt fiat iis apud quos licet familiaris atq; in alias etiā dicēdi quasi virtutes sequatur breuitatē si res petet. Sepe etiā rem dicēdo subiicit: oculis sape supra feret quā fieri possit significatio: sape erit maior q; oratio: sape bylaritas: sape vite natureq; imitatio. Hoc in genere: nā quasi siluā videas. omīs eluceat oportet eloquentiā magnitudo. sed hec nisi collocata & quasi structa & nexa verbis: ad eam laudem quā volumus aspirare nō p̄nt. De quo quū mihi deinceps viderem esse dicēdum. & si nō mouebāt iam me illa q; supra dixeram tū is que sequūtur pturbabar magis. Occurrebat. n. posse repiri. nō inuidos solum: quib; referta sunt oia. sed fauore etiā meā: laudū: qui nō cēserēt eius viri esse. de cui; meritis tāta senatus iudicia fecisset cōprobate populo romano. quanta de nullo. de artificio dicēdi lris tam multa mādare. Quibus si nihil aliud respōderē: nisi me. M. Bruto negare rogati voluissē. iusta est excusatio quā amicissimo & p̄stantissimo viro. & recta & honesta petenti: satisficere voluissē. Sed si profiterar: quod vtinā possē: me studiosis dicendi p̄cepta. & quasi vias q; ad eloquentiam ferrent traditur; quis tandē id iustus rex estimator dep̄benderet. Nā quis vnq; dubitauit. quin in rep̄nā primas eloquētia tenuerit: sp̄ urbanis. pacatisq; rebus. secūdas iuris scia: quū in altera ḡe glorię p̄sidiū plurimū esset in altera p̄secutionū cautionūq; p̄ceptio. que quidē ip̄a auxiliū ab eloquentia sēpe peteret. ea vero repugnāte vix suas regiones finēq; defenderet. Cur igitē ius ciuile docere semp̄ pulch; fuit. boimq; clarissimoz discipulis floruerūt domus. Ad dicēdu si quis acuat. aut adiuuet in cōiuuētutē vitupetur. Nā si viciōsum ē dicere ornate pellat oino e ciuitate eloquētia. Si ea non modo eos ornat penes quos est. sed etiā vniuersam remp. cur vt discere turpe. quid scire honestū est. aut qd noscere pulcherrimū est. id nō gloriosum docere. Ad alterū factitatū est. alter; nouū fateor. sed vniū q; rei causa est. Alteros. n. r̄ndentes audire sat erat. vt bi qui docerēt: nullū sibi ad eā rem tēpus ip̄i se ponerent. sed eodē tpe discētibus: & satisficerēt cōsulētibus. Alteri quū domesticū tēpus in cognoscēdis cōponēdisq; causis forēse in agēdis. reliquū in seip̄is reficiendis oē cōsumerēt. que habeat in situendi aut docēdi locū. Atq; baud scio. an pleriq; nostroz oratoz ingenio plus valuerint: q; doctrina. Itaq; illi dicere melius q; precipere nos contra fortasse possumus ad dignitatem melius docere. Non habet certe se quasi in ludo. sed si monēdo si cohortando. percūctando. si cōnumerādo. si in terdū etiā vna legendo audiendo nescio. cur nō dicēdo etiā aliqd aliquādo posses meli; facere. cur nō lis. An quibus verbis sacroz alienatio fiat. docere honestū est. vt est quibus ip̄a sacra retineri defendi; possint: nō honestū est. At ius proficētur etiam qui nesciūt. eloquētia autē illi ip̄i qui consecuti sunt. tamē se valere dissimulat. p̄pterea q; prudentia hominibus grata est. lingua suspecta. Num igitur aut latere eloquētia p̄t aut id quod dissimulat effugit aut est periculū ne quis putet in magna arte & gloriosa turpe esse docere alios id quod ip̄e fuerit honestū sine discere. At fortasse ceteri rectiores ego semp̄ me didicisse p̄mentui. Quid em̄ possē quū & abiuissem adolescēs: & boz studiorum causa mare transissem. & doctissimis hominib; referta domus esset. & aliq; fortasse inessent in sermone nostro doctrinaz note. Quūq; vulgo scripta nra legerētur. dissimulare me didicisse. Quid erat cur probarem nisi quod parum fortasse p̄feceram. Quod quū ita sit tamen ea que supra dicta sunt plus in disputādo quā ea de quib; dicēdū est dignitatis habuerūt. De verbis em̄ cōponēdis & de syllabis propemodū dinumerādis & dimetiēdis loquemur. q; etiam si sunt sicuti mihi vident. necessaria tamē fiunt magnificētus q; docent. Et id oino verum sed proprie in hoc dicit. nam omniū magnarū artium sicut arborū altitudo nos delectat radices stipesq; nō item sed esse illa sine bis nō p̄t. Me autē siue puagatissimus ille versus qui v̄ ad artem pudere proloqui q; factites. dissimulare non fuit qui delectet. siue tuū studiū hoc a me volumen expressit. tamen eis quos aliquid reprobēuros suspicabar respōdendū fuit. Quod si ea que dixi nō ita essent quis tamē se tam durum agrestem que p̄beret qui hanc mihi nō daret veniam vt quū mea forenses artes & actiones publicę concidissent. nō mea vt defidix quod facere nō possum. aut mōsticie cui resisto potius quā litteris dederem. que quidem antea in iudicia atq; in curiam dicebantur non obiectant domi. Nec vero talibus modo rebus qualis hic liber continet. sed multo etiam grauioribus & maioribus que si erunt perfectę profecto forensibus nostris rebus & domesticis litteris respondebunt. Sed ad institutam disputationem reuertamur. Collocabūt igitur verba vt aut inter se quāaptissime cohæreant extrema. cum primis

ea quæ sint q̄ suauissimis vocibus: aut vt forma ipsa concinitasq; verborū cōficiat orbē suum: aut vt
 compræbentio numeroſe & apte cadat. Atq; illud primū videamus quale ſit qd̄ vel maxime deſide-
 rat diligentia. Eſt. n. quaſi ſtrictura quadā: nec id tamē fiet oſoſe. nā eſſet quū infinitus tum puerilis
 labor: quod apud Luciliū ſcīre exagitat in Albutio Scauolaq; lapide lexis compoſite: vt teſſerulæ
 om̄es arte pauimento: atq; emblemate vermiculato. Nolo tam minuta hæc cōſtructio appareat ſed tñ
 ſtilus exercitatus efficiat facile banc viā cōponendit. Nam vt intelligēdo oculus: ſic animus in docen-
 do proſpiciet: quid ſequat̄: ne extremorum verborum: quū in ſequetibus primis cōcurſus aut biul-
 cas voces efficiet aut alperas. Quāuis enim ſuaues: graueſue ſententiæ: tñ ſi incōditis verbis efferantur
 offendent aures quarum eſt iudicium ſuperbiſſimum. Quod quidem latina lingua ſic obſeruat: ne-
 mo vt tam ruſticus ſit: quin vocalis nolit cōiungere. In quo quidē Theopompum etiam reſpræben-
 dit q̄ eas litteras tam opere fugerit. & ſi id magiſter eius Iſocrates: at non Tubicides. ne ille qui-
 dem: aut paulo maior ſcriptor Plato: nec ſolū in his ſermonibus: qui dialogi dicunt̄. vbi etiā de indu-
 ſtria ad faciendū fuit. ſed in populari: qua mos eſt Athenis. laudari in cōtione eos qui ſint in preliis
 interfecti. Que ſic probata eſt: vt ea quotānis. vt ſis illa die recitari neceſſe eſt. in ea eſt crebra iſta vocū
 cōcurſio. quā magna ex pte: vt vicioſam fugit Demoſthenes. ſed græci viderint. nobis ne ſi cupiāue
 quidem diſtrahere voces cōceditur. Indicāt orōnes illæ ipſæ horridiculæ Carbonis: indicāt oēs pœ-
 tæ præter eos. qui vt verſum facerēt. ſæpe biabāt. vt Neuius. Vos qui accollitis biſtrū fluuiū atq; al-
 gidam & ibidē quā nunq̄ nobis grai atq; barbari. At Ennius ſemel Scipio inuicte. & quidē nos hic
 mortu radiātī ſe teſte inuada poti. Hoc idē noſtri ſepius nō tuliffent. quod græci laudare etiā ſolent
 Sed quid ego vocalis ſine vocalibus. ſæpe breuitatis cauſa cōtraherēt. vt ita dicerent multis modis
 viuas argenteis palma. & crinibus rectifracis. Quid vero licētius q̄ q̄ hominū etiam nomina cōtra-
 hebant quæ eſſent aptiora. & nam vt duellum bellum & duus bis ſic duillum cum qui penos claſſe
 deuicit bellum nominauerūt: quū ſuperiores appellati eſſent ſemp duelli. Quin etiam verba ſæpe cō-
 trahitur non vſus cauſa ſed auriū. Quō enim vſus Axilla alla factus eſt niſi fugæ litteræ vaſtoris:
 Quam litteram etiam e maxillis & axillis & vexillo & pauxillo conſuetudo elegans. latini ſermonis
 cuellit. Labentem etiam copulando verba iungebant. vt ſodes pro ſi audeſ ſis pro ſiuis. Iam in vno
 capſtria verba ſunt. Ain pro ais ne. nequire pro nō quire. malle pro magis velle: nolle pro nō velle
 Deinde etiam ſæpe. & exin pro inde. & pro exinde dicimus. Quid illud non det vnde ſit quod dici-
 tur cum illis. Cum autem nobis non dicitur. ſed nobiſcum: quia ſi ita diceret. obſcænius concurrent
 litteræ. vt etiam modo: niſi autē interpoſuiſſem concurriffent. Ex eo eſt mecum. & tecum non cū me
 & cum te. vt eſſet ſimile illis vobiſcum atq; nobiſcum. Atq; etiam a quibusdā ſero iam emendat̄ anti-
 quitas: qui hæc reprehendūt. nam prob deum atq; hominū fidem deoꝝ aiūt. Ita credo hoc illi neſcie-
 bant an dabat hanc licentiam cōſuetudo: Ita q; idem poeta qui inuſitatus cūtraxerat partis mei meū
 factum pudet. pro modoꝝ factorum. & exitur exitum examen capit pro exitioꝝ. nū dicit liberum vt
 pleraq; loquimur. quū cupidus liberum: aut in liberum loco dicimus. Sed vt iſti volunt: neq; tu vnq̄
 in gremiū extollas liberorū. ex te genus. & idem nāq; Aefchulapii librorū. At ille aliter in Chryſe. nō
 ſolum ciues: antiqui amici maioꝝ meum. quod erat vſitatum: ſed durius etiam conſiliū ſociū auguri-
 um: atq; exitum interpretes. Idemq; pergit poſtq; prodigium horriferrū portētū pauor: que non ſa-
 ne ſunt in om̄ibus neutris: vſitata. Nec enim dixerim tam libenter armū iudicium. & ſi eſt apud eū
 dem. Nihil ne ad te de iudicio armū accidit. quā centuriam. vt cenſoria tabulæ loquūtur. fabrū & pro-
 cum audio dicere nō fabrorum & procoꝝ. Planeq; duorum viroꝝ iudicium: aut trium virorum capi-
 orum corporum. Idemq; mulier vna duū virum. quid verum ſit inrelligo. ſed alſ ita loquor: vt con-
 ceſſum eſt. vt hoc vel prob deum dico vel prob deorum. Alias vt neceſſe eſt quum trium virū non
 virorum. quū ſextertium nūmum. non nūmorum. q̄ in his conſuetudo varia non eſt. Quid q̄ ſic lo-
 qui nos. & iudicauiffē vetant: nouiſſe iubent & iudicauiffē quaſi vero neſciam? in hoc genere. & ple-
 num verbum recte dici. & imminutū vſitate. Ita q; vtrūq; Terētius eo tu cognatū tuū nō noras: poſt
 idem Stipbonem inq; eſt noueras ſi & plenū: eſt ſicut imminutū licet vtare. vtroq; ergo ibidem quā
 cara ſint quæ poſt carento intelligūt. quā quem attinēdi magni dominatus ſient. Nec vero reſpen-
 derim ſcripſere alii. rem & ſcripſerūt eſſe verius ſentio ſed conſuetudini auribus indulgenti liber ob-
 ſequor. Idem campus habet inquit Ennius. & in templis idem probauit. ac iſdem erat verius. nec
 tamen iſdem impetratum eſt a conſuetudine. vt peccare ſuauitatis cauſa liceret. & pomeridianas qua-
 drigas: quam poſtmeridianas libentius dixerim: & me hercule. quā me hercules: non ſcīre quidē bar-
 baram iam videtur neſcīre dulcius ipſum meridiem. cur nō meridiem. Credo q̄ erat inſuauius: vna
 præpoſitio eſt. ea q; nunc tantum in acceptis tabulis manet. ne his quidem omnū in reliquo ſermo-
 ne mutata eſt. Nam amouit dicimus. & abegit & abſtulit: vt iam neſcias. an ne uerum ſit. an abs.
 Quid ſi etiā au fugit. turpe viſum eſt & affer noluerunt aufer maluerunt. Quæ præpoſitio præter
 hæc duo verba. nullo alio in verbo reperietur. Noti erant & nauī & ignari. quibus quum in præpo-
 ni oporteret dulcius viſum eſt. ignoti & ignari: ignari dicere quā & veritas poſtulabat. Ex vſu dicit̄:
 & ex rep. q̄ in altero vocalis excipiebat. in altero eſſet aſperitas: niſi litteram ſuſtuliffes vt exegit. &
 edixit: retulit. reddidit. adiūcti verbi primā litteram præpoſitio cōmutauit vt ſubegit. ſūmutauit ſuſtuli

Quid in verbis iunctis: quā scire insipientē: nō insipientē iniquā nō inequū tricipitem non tricapitē
 cocifum non concessum: Ex quo quidā ptusum etiam volūt: quod eadē consuetudo pbauit. Quid ve
 ro hoc elegātius quod non sit natura sed quodam instincto: indyctus dicimus breui prima littera: in
 sanus pducta: insipiens: inhumanus breui: infelix longa: & ne multis quibus in verbis ex primā li
 tera sunt quae insipiente atq; foelice pducta dicif in ceteris omnibus breuiter. Itēq; cōposuit: cōfue
 uit: concepuit confecit: cōsule veritate cōprebēdet. Refer ad aures pbabūt. Quare cur ita se dicent iu
 uari voluptati aut auriū morigerari debet oratio. Quin ego ipse quum scire ita maiores locutos esse
 vñusq; nisi in vocali aspiratione vterent loquebar sicut pulcros & catbegos: triūpbos: Carthagi
 nem dicerē: aliquādo idq; sero cōiutū auriū: quum mihi extorta veritas esset vsu loqndi populo
 concessi scientiam mihi reseruauī. Osciutos: tamen & mathones: otbones: Capiones sepulbra: coro
 nas: lacrimas dicimus: quia p auriū iudiciū semp licet purū semp Ennius: nunq; Pyrrbū in patefece
 runt fruges non friges: pbriges ipsius antiqui declarant libri: nec. n. grēcā sram adbibent. Nūc aut
 etiam duas & quā pbrygū & quum pbrigib? dicendū esset absurdū erat: aut tam in barbaris casibus
 grēcā sram adbibere: aut recto casu solū grece loqui. tamen & prybgū & Pyrrbū auriū causa dicimus
 Quinetiam quod iam subrustici videt. olim aut Politius corū verborum quorū eadē erāt postreme
 due littere que sunt in opturans postremā litterā detrabebant nisi vocalis insequēbat. Ita non erat
 ea offensio in versibus quā nunc fugiunt poete noui: Ita. n. loquebar: qui est omnibus princeps non
 omnium princeps. vt vicia illa dignum locoq; non dignus. Quod si indocta consuetudo tam est arti
 fex suauitatis: quid ab ipa tandē arte & doctrina postulari putamus. Hec dixi breuius q̄ si bac de re
 vna disputarē: est. n. hic locus latepatens de natura vsuq; verborū: longius aut q̄ instituta rō postula
 bat. Sed quia res: verborūq; iudiciū prudētie est: vocū aut & numerorū aures sunt iudices: & q̄ illa
 ad intelligentiam referunt hęc ad voluptatē. in illis ratio inuenit: in his sensus arte: aut. n. negligē
 da nobis fuit voluptas eorū quibus pbari volebamus: aut ars eius cōciliandā repetenda. Dux sunt
 igit res quae p mulceant aures: sonus & numerus. De numero mox. De sono nunc quarimus. Ver
 ba (vt supra diximus) legenda sunt potissimum bene sonantia: sed ea non vt poete exquisita ad so
 num: sed sumpta de medio qua pontus bellis superat timolū. At tauricos locorū splendidis nomini
 bus illuminatus est versus. Sed pximis inquinatus in suauissima littera finis frugifera & ferta Asia
 arua tenet. Quare bonitate potius nostrorū verborū vtamur q̄ splendore græcorum: nisi forte sic lo
 qui pœnitet qua tēpestare paris Helenam: & quae sequū. Immo vero ista sequamur asperitatemq;
 fugiamus. Habeo istam ego perterricrepam: idemq; versuto loquas malitias. Nec solum componen
 tur verba ratione: sed etiam finient: quoniam adiudicium esse alterum aurium duximus sed finiunt
 aut cōpositione ipsa & quasi sua sponte: vt quaedam genera verborum: in quibus ipsis cōcinnitas in
 est q̄ siue casus habent in exitu similes: siue paribus paria reddunt: siue opponunt contraria suapte
 natura numerosa sunt: etiā si mihi est factū de industria. in buius concinnitatis cōsecōne Gorgiam
 fuisse principem accepimus: quo de genere illa nostra sunt in milioniana. Est. n. iudices bec non scri
 pta: sed nata lex: quā non dicimus: sed accepimus nō legitimus: verū e natura ipsa arripimus: baui
 mus. expressimus: ad quā non docti sed facti: nō instituti. sed imbuti sum? Hec. n. talia sunt. vt quia
 referunt ad ea que dnt referri. Intelligamus non q̄stitū esse nūerum sed secutū qd fit itē in referendis
 contrariis. vt illa quibus non mō nūerosa oratio. sed etiam versus efficiē. Eā quā nihil accusas dam
 nas condēnas dixisset qui versum effugere nolisset. bene quam meritā esse autumas p autimas. di
 cis male merere. id quod scis pdest nihil id qd nescis obest. Versum efficit illa ratio cōtrariorū. id est
 in oratione numerosum. quod scis nihil prodest. quod nescis multām obest. Semp bec que grēcā
 nominant. quum contrariis opponunt contraria numerum oratorum necessitate ipsa efficiūt.
 etiam sine industria hoc genere antiqui iam ante Isocratem delectabāt & maxime Gorgias cuius in
 oratione plerumq; efficit numerum ipsa concinnitas. Nos etiam in hoc genere frequētes vt illa sūt
 in quarto accusationis. Cōferre banc pacem cū illo bello buius pretoris aduentum cum illius impera
 toris victoria. buius cohortē impuram cū illo exercitu inuictō. buius libidines cum illius continētia
 ab illo qui cœnit conditas. ab hoc qui constitutas accepit captas dicetis Syracusas. Ego & bi numeri
 sunt cogniti: etiam a latinis. Genus illud tertium explicetur. quale sit numerose & apte orationis.
 Quod q non sentiunt quas auris habeant: aut quid in his hominis simile sit nescio. Mee quidem &
 perfecto completoq; verborum ambitu gaudent: & curta sentiunt: nec amant redundantia quid di
 co meas cōcōnes sepe ex clamore iudiciū apte si verba concidissent. Id em expectant aures: vt verbis
 colligent & snix. No erat hoc apud antiquos: & quidē nihil aliud fere non erat. Nam & verba elige
 bant & snias grauis: & suavis repiebant. Sed eas aut vinciebant: aut explebant: parum hoc me ipsum
 delectant inquit. Quid antiquissima illa pictura paucorum colorum magis q̄ hęc iam perfecta de
 lectet: illa nobis sint credo repetenda: hęc. s. repudianda: nominibus veterū gloriānt. Habet aut vt in
 xtatibus auctoritatem senectus sic in exemplis antiquitas: que quidem apud meipsum valet pluri
 mum Nec ego id quod deest antiquitati flagito potius q̄ laudo: quod est presentius: quin ea maio
 ra iudicem que sunt q̄ illa que desinunt. Plus eo enim in verbis. & in sententiis bonis quibus illi ex
 celledant: q̄ in conclusionē sententiarum quam nō habēt post inuēta cōclusio est: qua credo vsuros
 veteres illos fuisse: si iam nota atq; vsurpata res esset: qua inuēta omīs vsos magnos oratores vide
 mus sed habet nomē inuidiā quum i oratiōe iudiciali: & forēsi numerus latē: grece.

rythmos inesse dicitur. Nimis enim insidiarum ad capiendas aures adhiberi videtur. si etiam in dicendo nu-
 meri ab oratore quaruntur hoc frangi isti: & ipsi infracta: & amputata loquuntur, & eos vituperant qui ap-
 ta & finita pronunciant: si inanibus verbis leuibusque sententiis iuncta sint proba res leta verba. Quid
 est cur claudere: aut insistere orationem malint: quam cum sententia pariter excurrere. Hic enim inuidiosus
 numerus nihil affert aliud nisi ut sit apte verbis comprehensa sententia: quod sit etiam ab antiquis
 sed plarumque casu: saepe natura. Et quae valde iaudantur apud eos: ea fere: quae sunt conclusa laudantur &
 apud graecos quidem iam anni prope quadringentis sunt quum hoc probat nos nup agnouimus
 Ergo Ennio licuit vetera contemnendi dicere versibus: quos olim Fauni vatesque canebant mihi de
 antiqs eodem modo non licebit praesertim cum dicitur non sim ante hunc: ut ille: nec quae sequuntur nos auri re-
 serare. Legi enim audiuique nonnullos: quorum prope modum absolute concluderetur oratio. Quod
 qui non possunt non esse satis non contemni: laudari etiam volunt. Ego autem illos ipsos laudo idque
 merito quorum se isti imitatores esse dicunt. Et si in his aliquid desidero hos vero minime: qui nihil
 corum nisi vitium sequuntur quum a bonis absint longissime. Quod si aures tam inhumanas: tanquam
 agrestes habent ne doctissimorum quidem virorum eos mouebit auctoritas. Omitto Isocratem di-
 scipulosque eius: Ephorum & Naukratem: quamquam orationis faciendae & ornandae auctores locupletissimi
 summi ipsi oratores esse debebant. Sed quis omnium doctior: quis acutior: quis in rebus vel
 inueniendis: vel iudicandis: vel iudicandis acrior. Aristote. fuit quis porro Isocrati etiam aduersarius
 infensor Is igitur versum in oratione vetat esse numerum iubet eius auditor Theodotes in primis
 (ut Aristo: saepe significat) politus scriptor atque artifex: hoc idem & sentit & praecipit Theophras-
 tus vero: & hisdem de rebus etiam accuratius. Quis ergo istos ferat: qui hos auctores non probet
 nisi omnino haec esse ab his praecipita nesciant. Quod si ita est: nec vane aliter existimo: quia ipsi suis
 sensibus non moueant: nihil ne eis inane videatur. Nihil inconditum: nihil curtu nihil claudicans. nihil
 redundans In versu quidem theatra tota exclamant: si fuerit vna syllaba: aut breuior: aut longior. Nec
 vero multitudo pedes nouit: nec vilos numeros tetat: nec illud quod offendit: aut cur: aut in quo offen-
 dit intelligit: & tamen omnium longitudine & breuitate in sonis sicut acuratius grauiumque vocum iudicium
 ipsa natura in auribus nostris collocauit. Vis ne igitur Brute totum hunc locum acuratius etiam explicem
 mus: quam illi ipsi qui & haec & illa nobis tradiderunt. An his contenti esse quae ab illis dicta sunt possu-
 mus: Sed quid quero velis ne qui litteris tuis eruditissime scriptis te id vel maxime vel perspexerim
 Primum ergo origo deinde causa: post natura: tum ad extremum usus ipse explicet orationis apte atque
 enuerosae. Nam qui Isocratem maxime miratur hoc in eius summis laudibus maxime ferit quod
 verbis solutis numeros primis adiunxit: Quum enim videret oratores cum seueritate audiri: poetas
 autem cum voluptate tum dicit numeros secutores: quibus etiam in oratione vteremur cum iucunditatis eam
 tum ut varietas occurreret satietati. Quod ab his vere quadam ex parte non totum dicitur. Nam neminem
 in eo genere scientias versatum Isocrate confitendum est. Sed princeps inueniendi fuit Trasimachus
 cuius omnia nimis etiam extant scripta numerosa. Nam (ut paulo ante dixi) paria paribus adiuncta & si-
 militer definita. Itemque contrariis relata contraria: quae sua sponte etiam si id non agas cadunt plerumque
 numerose. Gorgias primis inueuit: sed id is est usus intemperatius. Idem autem est genus (ut ante di-
 ctum est) ex tribus partibus collocationis. Alterum horum vterque Isocratem aetate praecurrerunt eos ille mo-
 deratione non inueniendi vicerit. Est enim ut in transferendis tranquillior: sic in ipsis numeris sedatior. Gor-
 gias autem audior est eius generis & his festiuitatibus: sic enim ipse censet: insolentius abutitur: quas Iso-
 crates quum tamen audiisset in thessalia adolescens senem iam Gorgiam moderatius etiam temperauit. Quin
 etiam se ipse tamen quantum aetate praecedebat. prope enim centum confecit annos: relaxarat a nimia necessitate
 numerorum quod declarat in eo libro quod ad Philippum Macedonem scripsit. quum iam ad modum esset se-
 nex. In quo dicit sese minus iam seruire numeris quam solitus esset: ita non modo superiores: sed etiam se ip-
 se correxerat. Quoniam igitur habemus. apte orationis eos principes auctoresque quos dicimus. & origo
 inuenta est causa quarumque sic aperta est ut miror veteres non esse commotos: praesertim quum ut sit fortuito
 saepe aliquid concludere apte diceret. Quod quum anios hominum aurisque perculisset ut intelligi posset id quod
 casus usus effudisset: iocunde: notandum certe genus: atque ipsi sibi imitandi fuerunt Aures enim
 & animus aurium nuncio naturaliter quandam in se continet vocum omnium mansionem. Itaque & longiora &
 breuiora indicat & perfecta ac moderata semper expectat. Inutilia sentit quedam & quasi decurtata
 quibus tanquam debito fraude offendit. Productiora alia & quasi immoderatus excurrentia quae ma-
 gis etiam aspernant aures: quod quum in plerisque tum in hoc genere nimium: quod est offendit ve-
 bementius quam id quod videtur parum. Ut igitur poetica: & versus iuuentus est terminatione aurium ob-
 uatione prudentium: sic in oratione animaduersum est: multo illud quidem serius sed eadem natu-
 ra admonete: quosdam esse certos cursus: conclusionesque verborum. Quoniam igitur causam quoque osten-
 dimus naturam nunc: id enim erat tertium si placet explicemus quod disputatio non huius institui sermonis est
 sed artis intimae. Quam enim potest qui sit orationis numerus: & ubi sit natus & positus e quo &
 is vnde sit: an duo: an plures: quae ratione componatur: & ad quam rem & quando & quo loco et quae
 admodum adhibitus aliquid voluptatis efferat: Sed ut est in plerisque rebus sic in hac duplex est consideranda
 diuisio: una quae altera est longior: eadem etiam planior. Est autem longioris prima illa
 quaestio sit ne omnino vlla numerosa oratio: Quibusdam enim non videtur: quia nihil insit in ea certi
 ut in verbis: & quae ipsi quae affirmant esse eis numerosa rationem: cur sint non quant reddere. Deinde si sit

numerus in oratione qualis sit: aut quales & e poetis quis corū sit: aut qui: Namq; aliis vnus mo
 do aliis plures: aliis omnes idem vident. Deinde quicūq; sunt siue vnus siue plures cōes ne sint om
 ni genere orōnis: qm̄ aliud genus est narrādi: aliud psuadēdi: aliud docēdi an dispares numeri cuiq;
 orōnis generi accomodent: si oēs qui sint: si dispares quid intersit & cur nō equae in orōe atq; i ver
 sum nūerus appareat: Deinde qd̄ dicit in orōe nūerosum: id vtrū nūero solū efficiat: an etiā vel com
 positione qd̄a: vel genere verborū: an ē suū cuiusq; vt nūerus interuallis: cōpositio vocibus gen⁹ ip
 sum verborū q̄si qd̄a forma & lumē orōis appareat: sitq; oim̄ sōns cōpositio ex eaq; & nūerus efficia
 tur: & ea quae dicunt orationis quasi forme: & lūina quae (vt dixi) graeci vocāt At nō
 est vnum: nec id idem quod: voce iucundū est: qd̄ moderatione absolutū: & qd̄ illuminatū genere ver
 borū q̄q; id quidē finitimū ē nūero: quia p se plerumq; pfectū est. Cōpositio aut ab vtroq; differt: q̄
 tota seruit grauitati vocū aut suauitati. Hac igit fere sunt in quibus rei natura quarēda sit. Esse igit
 in orōe nūerū quēdā nō est difficile cognoscere iudicat. n. sensus in quo iniquū est qd̄ accidit nō agno
 scere: si cur id accidit repire nequeamus. Neq; n. ipe versus rōe ē cognitus sed natura atq; sensu quē
 dimēsa rō docuit: qd̄ acciderit: ita notatio naturae & aduersio pepit arte. Sed in versibus res est apti
 or q̄q; etiā a modis quibusdā cātu remota soluta eē videat. oro maxieq; id in optimo quoq; cog po
 etae q̄ a graecis noiaē: quos quū cātu spoliaueris nuda pene remanet orō. Quoꝝ silia sunt
 qd̄a etiā apud nostros velut ille in tbyeste. Quēnā te eē dicā: quin tarda in senectute: & q̄ sequunt: q̄
 nisi cū tibi cē accessit orōi sunt solutae simillima. At comicoꝝ senarii pp similitudinē sermonis sic sa
 pe sunt abiecti: vt nōnunq; vix in bis nūeris & versus intelligi possit quo est ad inueniendū: diffici
 in orōe nūerus q̄ in versibus. Oio duo sūt q̄ cōdūt orōnē verborū nūerorūq; iucūditas. In verbis in
 est quasi materia quēdā: in nūero aut expositio sed vt ceteris in rebus necessitatis inuēta antiquiora
 sūt q̄ voluptati. Itaq; Herodotus & eadē superior q̄ atas nūero caruit: nisi qm̄ temere ac fortuito: &
 scriptores p veteres: de nūero nihil oio: de orōe pcepta multa nobis reliquūt: Nā qd̄ facilius ē & ma
 gis necessariū id semp an cognoscit. Itaq; trāslata: aut facta: aut iūcta verba facile sunt cognita: q̄a siue
 banē e cōsuetudie quotidianoq; sermōe. Nūer⁹ aut nō mō depromēbat neq; habebat aliquā necessi
 tudinē. aut cognationē cū orōe. Itaq; scrius aliquāto notat⁹ & cognitus quasi quādā palāstrē & ex
 trema liniamēta orōi attulit: quo & si angusta quādā atq; cōcisa: & alia collata & diffusa oratio: neces
 se est id nō litterarū accedere naturae: sed interuallorū longorū: & breuiū varietate. Quibus implicata
 atq; p mixta oratio: qm̄ tum stabilis ē: tum volubilis necesse est eiusmōi naturā numeris contineri.
 Nam circuitus ille quē saepe iā dixim⁹ icitior nūero ipso ferē & labiē: quoad pueniat ad finē & in
 sistat. Perspicuū ē igit nūerus astrictā orationē eē debere carere versibus: sed ei numeri poetici ne sint
 an ex alio genere quodā deinceps est vidēdū. Nullus ē igit numerus extra poeticos ppter ea q̄ de si
 nita sunt genera nūerorū: nā ois talis est vt vnus sit e tribns. Pes. n. q̄ adhibet ad numeros partit i
 tria: vt necesse sit partē pedis: sicut equalē eē alteri parti: aut altero tāto: aut sesq; eē maiorē: Ita sit eglis
 dactylus duplex: iābus sesq; pean q̄ pedes i orōnē n cadere q̄ pnt. quib⁹ ordie locatis qd̄ efficit nume
 rosum sit necesse est. Sed q̄rit quo numero aut quibus potissimum situēdum. Incidere vero ois in
 orōnē etiā ex hoc intelligi pōt q̄ versus saepe i oratione p imprudētiā dicimus. qd̄ vebemēter est vit
 osum sed nō atē dim⁹: neq; exaudim⁹ nosmetipfos. Scenarios vero & byponacteos effugere vix pos
 sum⁹. Magnā. n. pte ex iābis nfa constat oratio. sed tñ eos versus facile agnoscit auditor. sunt. n. vti
 tissimū. Inculcamus aut p imprudētiā. saepe etiā min⁹ vsitatos. sed tñ versus vitiosum genus: & lōga an
 puissioe fugiēdū. Elegit ex mltis Isoeratis libris triginta fortass eversus Hieronimus pipateticus i pri
 mis nobilis plarorūq; senarios. sed etiā anapesta. quo qd̄ pōt eē turpius. & si i eligēdo fecit maliciose.
 Prima. n. syllaba dēpta i prio verbo snie. postremū ad verbū primā rursus sillabā adiūxit iseq̄ntis. Ita
 q̄ factus est anapestus is q̄ Aristophaneus noiaē. qd̄ ne accidat obseruari nec pōt nec necesse ē. Sed
 tñ hic corrector i eoislo loco q̄ repēdit: vt a me aniaduersum ē studiose inquirēti i eū imittit imprudē
 ipe senariū. Sic igit hoc cognitū in solutis etiā verbis in eē nūeros. eos dēq; eē oratorios qui sint poc
 tici. Sequit⁹ q̄ vt qui maxie cadāt i orōnē aptā nūeri vidēdū. Et sunt. n. q̄ iābicū putēt q̄ sit orōi simi
 limus. q̄ de ea fieri ut is potissimū pp similitudinē veritatis adhibeat i fabulis q̄ ille dactylus nūerus
 ex ametroꝝ magniloquentiae sit accomodatior. Ephorus aut leuis ipe orator sed pfectus ex optima
 disciplina peana sequit⁹ aut dactylū fugit aut spodeū & trocheū. Qd̄. n. pean hēat tris breuis dactylus
 aut duas breuitate & celeritate sillabaz labi putat verba p diu⁹ cōtraq; accidere i spodeo & trocheo
 q̄ alter e lōgis cōstaret. alter e breuibus fieret alterā nimis incitatā alterā nimis tardā orōnē neutrā tē
 patā. Sed & illi priores errāt & Ephorus in culpa ē. Nā & qui peana ptereūt nō vidēt mollissimū a se
 se nūerū eūdēq; aplissimū pteriti. Qd̄ lōge Arist. vī secus qui iudicat Heroū nūerū gradiorē q̄ deside
 ret soluta orō: iābū. n. nimis e vulgari eē smone. Ita nec būilē ne abiectā orōnē nec nimis altā & exa
 geratā pbat. plenā tñ eā vult esse grauitatis vt eos q̄ audiāt ad maiorē admirationē possit traducere
 trocheū aut q̄ e eodē spatio quo chore⁹ cordatē appellat q̄ cōtractio & breuitas dignitatē nō hēat.
 Ita peana pbat eo q̄ ait vt i oēs sed ipos n̄ sētire quū vtāt eē aut terciū ac mediū iter illos sed ita factos
 eos pedes eē vt i eis singlis mod⁹ isit aut sexquiplez aut duplex aut par itaq; illi d̄ qb⁹ an dixi tñ mō
 comoditatis hūc t̄ rōnē nulla dignitatis iāb⁹. n. & dactyl⁹ i versū cadūt maxie itaq; vt versū fugimus

in orōe: sibi sunt euitā di continuati pedes. Aliud. n. qddā est orō nec quicq̄ inimicitius q̄ illa versi-
 bus. Pean aut̄ minime est aptus aduersū: quo libētius eū recipit orō. Eporus vero nec spōdē qdē
 quē fecit intelligit eē aequalē dactylo que pbat. Syllabis etiā metēdos pedes nō interuallis existimat
 q̄ idē facit in trocheo: q̄ t̄pibus & interuallis par est iābo: sed eo vitiosius i orōne ponat̄ extrem⁹ q̄
 verba melius i syllabas logiores cadūt. Atq; hec q̄ sūt ap̄d Aristo. eadē a Theophrasto Theodōsteq;
 de peane dnr. Ego aut̄ sentio ois i orōe eē q̄si pmixtos. & cōfufos pedes. Nec. n. effugere possemus
 aduersionē si sp̄ bis dēvteremur: q̄a nec numerosa eēt: vt poema nec extra nūc: vt fmo vulgi eē de-
 bet orō. Altx nimis ē iūctū: vt de industria factū appareat. Alterū nimis dissolutū: vt p̄ vulgatū atq;
 vulgare videat̄ vt ab altero nō delectere: altx oderis. Sit igit̄ (vt supra dixi) pmixta & tēperata nu-
 meris: nec dissoluta: nec tota numerosa pene maxime. quoniam optimus auctoritate ita censet: sed re-
 liqua etiā numeris quos ille p̄terit temperata: Quos aut̄ numeros: cum quibus tanq̄ purpurā mi-
 sceri oporteat nunc dicendum est: atq; etiā quibus orationis generibus sint quōq; accomodatissī
 mi. Iambus. n. frequentissimus est bis que demisso atq; humili sermone dicunt̄: pean aut̄ in amplio
 ri bus in vtroq; dactylus: ita in varia. & perpetua oratione: bi sunt inter se miscendi & temperandi sic
 minime animo aduerteretur delectationis aucupium & quadrande orationis industria: Quae latebit
 eo magis si & verborum & sententiarum ponderibus vtetur. Nam qui audiunt hec duo animad-
 uertunt & iocunda sibi censent: verba dico & sententias eaq; dum animis attentis admirantes excipi
 unt: fugit eos & preteruolat numerus qui tamen si abest illa ipsa delectarent. nec vero minus bis cur-
 sus est numerorum: orationis dico. Nam est longe aliter in versibus nihil vt fiat extra modum. Nā
 id quidem esset poema: sed omnis nec claudicans nec quasi fluctuans & equaliter constanterq; ingre-
 diens numerosa habetur oratio. Atq; in dicendo numerosum putatur: non quod totum constat e nu-
 merosis: sed quod ad numeros proxime accedit quo etiā difficilius oratione vtī q̄ versibus quod in
 illis certa quedam & definita lex est: quam sequi sit necesse: In dicendo aut̄ nihil est propositum nisi
 aut ne immoderata aut angusta: aut dissoluta: aut fluēs sit orō. Itaq; nō sunt in ea tanq̄ tibicini per-
 cussionū modi sed vniuersa cōprehensio. & species orationis clausa & terminata est. quod voluptate
 auriū indicat. Solet aut̄ queri toto ne in ambitu verborum numeri tenēdi sint: an in primis. partibus
 atq; in extremis: Pleri. n. censent cadere tantū numero se oportere terminariq; sententiam. Est autem
 vt id maxime deceat nō id solū. Ponēdus ē. n. ille ambitus nō abiiciendus. Quare quum aures extre-
 mum semper expectent: in eoq; acquiescant. id vacare numero nō oportet. sed ad hunc exitum tamē
 a principio ferri debet verborū illa cōprehensio: & tota a capite ita fluere: vt ad extremū veniēs ipsa
 consistat. Id aut̄ bona disciplina exercitatis qui & multa scripserit: & quacūq; etiā sine scripto dicerent
 similia scriptorū effecerint nō erit difficilimū. Ante. n. circumscribit̄ mēte: sentētia cōfestimq; verba
 cōcurrūt q̄ mens eadē q̄ nihil est celerius statim dimittit: vt suo quodq; loco respondeat: quorū descri-
 ptus ordo alias alia terminatōe cōcludit̄ atq; oia illa & prima & media verba spectare debēt ad vlti-
 mū interdū. n. cursus ē in orōe incitatio: interdū moderata ingressio vt iā a principio vidēdū sit quē
 admodū velis venire de extremū: nec in nūeris magis q̄ in reliquis ornāmētis orōis eadē. n. quū faci-
 amus q̄ poetæ effugimus tū i orōe poematis similitudinē. Est. n. i vtroq; & materia & tractatio: materia
 in verbis tractatio in collocatiōe verborū. Ternæ aut̄ sunt vtriusq; partes verborū: trāslatū: nouū. pri-
 cū: nā de p̄p̄is nihil hoc loco dicimus. Collocatiōesq; aut̄ ex q̄s diximus: cōpositio cōcinnitas: nūe-
 rus: & p̄p̄is libentius vtunt̄ & liberius nouis qd̄ idē sit in numeris in quibus quasi necessitati pare-
 re cogunt̄: sed tū hęc nec nimis esse diuersa neq; vilo mō cōiuncta intelligi licet. Ita fit vt nō irē i orō-
 ne vt in versu numerus extet: idq; qd̄ numerosum in orōne dicē non sp̄ nūero fiat sed nōnunq; aut
 concinnitate aut cōstructione verborū. Ita si numerus orationis q̄rit: qui sit ois est sed alius alio meli-
 or atq; aptior. Si locus i oī pte verborū: si vñ orō sit ex auriū voluptate: si cōponēdo: ratio dicet̄ alio
 loco quia p̄inet ad vsū q̄ ps quarta & extrēa nobis i diuidēdo fuit: si ad quā rē adbibeat ad delecta-
 tionē. si q̄ sp̄: si quo loco i tota cōtinuatōe verborū: si q̄ res efficiat voluptatē eadēq; i versibus: quorū
 modum motat ars: sed aures ip̄e tacito quū sensum sine arte definiunt. Stas m̄ta de natura sequit̄
 vsus de quo ē accuratius disputādum. In quo q̄situm ē i toto ne circuitu illo orationis quē gr̄ci
 appellāt: nos tum ambitum tum circuitum tum cōprehensioē aut cōtinuationē aut circumscri-
 ptionē dicim⁹ an i p̄cipiis solū an in extrēis an in vtraq; pte numerus tenēdus sit: Deū quum aliq;
 videat̄ eē numerus: aliq; numerosum quid iter sit: tum aut̄ i oib⁹ ne numeris aqliter p̄tulas deceat i
 cidere an facere alias breuiores. alias logiores. idq; q̄n: aut cur: quibusq; p̄tibus pluribus ne an singu-
 lis i p̄tibus an equalibus: & q̄n aut istis aut illis sit vt edum q̄q; iter se aptissime collocēt & quō an oio
 nulla i eo genere distinctio qd̄q; ad rē maxie p̄tinet qua rōe nūerosa fiat orō. Explicādum etiā eū or-
 sit forma verborū dicēdumq; quātos circuitus facere deceat. Deq; eoq; p̄ticular & tāq; incisionibus dis-
 ferēdum est Querēdumq; vtrum vna spēs & longitudo sit ea: an ne plures & si quo loco aut quā-
 do quoq; genere vt i oporteat. Postreō totius generis vtilitas explicāda ē q̄ quidē patet latius non
 ad vnā. n. rē aliquā sed ad plures accommodat̄. Ac licet non ad singulas res r̄ndentē de vniuerso ge-
 nere sic dicere vt etiā singulis satis r̄nsūm videat̄: Remotis igit̄ reliquis generibus vnum selegimus
 hoc quidē in causis foroq; versatur de quo dicemus. Ergo in aliis. id est historia & in eo quod appel-
 lamus placet omnia dici Isocrateo Theopompeoq; more illa circūscriptioe ambi-

tuq; vt tanq; in orbe indusa curret oratio quoad insinat in singulis perfectis absolutisq; sententiis. Itaq; postea q; est nata hęc vel circumscrip̄tio vel cōprabensio vel cotinuatio vel ambitus: si ita licet dicere nemo qui aliquo esset in nūero scripsit orōnem generis eius qd esset ad delectationē cōparatum: remotumq; a iudiciis forensiq; certamine: quin redigeret om̄s hęc in quadrū numerūq; snias. Nam quum is est auditor qui nō vereat: ne cōposita orōis insidiis sua fides attentet: greciā quoq; habet oratori voluptati aurū seruiētī. Genus aut̄ hoc orōnis: neq; totum assumendum est ad cās forenses neq; omnino repudiādum. Si. em̄ semp vtare quum facietatē affert: tum quale sit etiā ab iperitis agnoscat. Detrahit p̄terea actionis dolore: aufert humanū sensum actoris: tollit funditus veritatem & fidē. Sed qm̄ adhibēda nonnunq; est primū vidēdum est quo loco: deinde q; diu retinenda sit tum quot modis cōmutāda. Adhibēda est igit̄ numerosa oratio aut si laudādum est aliquid ornatius vt senatu de cōsolatu nos in accusatiōis: secundo de sicilia laude dixim⁹ aut i senatu de cōsulato meo aut exponēda narratio q; plus dignitatis desiderat q; doloris: vt in quarto accusatiōis de atnēsi cere: de se gestana diana: de tyrcusay situ diximus. Sæpe etiā in amplificāda re cōcessu oim fundit: numerose & volubiliter oratio. Id nos fortasse non p̄fecimus: conati quidē sapiſſime sumus qd plurimis locis p̄ orationes nostre voluisse nos atq; anio contēdisse declarāt: id aut̄ tum valet quum is qui audit ab oratore iam obsessus est ac tenet. Non. n. id agit vt insidiet & obseruet: sed iam fauet p̄sumq; vult: dicēdisq; vim admirās: nō acquirit qd p̄bedat. Hęc aut̄ forma retinēda nō diu est: nec dico in peroratione quā ipse includit: sed in orōis reliquis partibus. Nā quū sis bis locis vsus: quibus ostendi liceret transferenda tota dictō est ad illa quæ nescio: cur quum græci vocant nos non recte incisa & membra dicamus: Neq; n. esset possunt rebus ignotis nota nomia: sed quū verba aut suauitatis: aut inopiæ causa transferre soleamus: in omnibus hoc fit artibus vt quū appellandū sit: q; p̄pter rerū ignoratiōem ipsarū nullū habuerit ante nomē necessitas cogit aut nouum facere verbum: aut a simili mutuari. Quo aut̄ pacto deceat incise mēbratimue dici iam videbimus: nūc quot modis mutent̄ cōprabensiones conclusionesq; dicēdum est. Fluit omnino nūerus a prio tū incitatus breuitate pedum. tum p̄ceritate tardius: cursum cōtētiōnes magis requirunt expolitiōnes reꝝ tarditate. Insistit aut̄ ambitus modis pluribus: e quibus vnū est secuta Asia maxie qui dichoreus vocat̄: quū duo extremi chorei sunt. i. e. singulis longis & breuibus. Explanādum est em̄ qd ab illis eidē pedes alii nominant̄ vocabulis. Dichoreus nō est ille qdem sua spē vitiosus in clausulis: sed i orōis nūero. Nihil est tam vitiosum q; si spē est idē. Cadit aut̄ p̄ se ille ipse p̄dare: quo etiā fatietas formidāda est magis me stante. C. Carbo. C. F. tr. plx. in contione dixit bis verbis. O. M. Druse patrem apello. Hęc quidem duo binis pedibus incisum. dein mēbratim tu dicere solebas sacram esse rempu. hoc item mēbra ternis post ambitus: quicunq; eā violauissent ab omnibus esse ei pena persolutas. Dichoreus nihil. n. ad rem extrema illa longa sit an breuis: deinde patris dictū sapiēs temeritas filii cōprobauit hoc Dichoreo tantus clamor contionis excitatus est vt ad mirabile esset. Quarto nonne id numerus effecerit verboꝝ ordinē immuta: fac sic comprobauit filii temeritas iā nihil erit: & si temeritas ex tribus breuibus a lōga est quæ Aristote. vt optimū probata: a quo dissentio. At eadē verba: eadē snia aio isthuc satis ē auribus n̄ satis: sed id crebri⁹ fieri n̄ oportet. Primū. n. nūerus aḡscit: deinde fatiat: postea cognita facilitate contemnit. Sed sunt clausule plures: quæ numerose & iocunde cadāt Nam & Creticus qui est e longa: & breui & longa: & eius qualis p̄xan qui spacio par est sillaba longior qui cōmodissime putat̄ in solutā orationē alligari quū sit duplex Nam aut e lōga & tribus breuibus qui nūerus in primo viget: iacet in extremo: aut totidē breuibus: & longa in quæ optime cadere cēsset veteres. Ego nō plane reiicio sed alios antepono: ne spēdeus quidē funditus est repudiandus & si qd est e lōgis duabus bebetior videt̄ & tardior: habet t̄n stabile qndā: & nō expertū dignitatis gradū. In incisionibus vero multo magis & in mēbris. Paucitatem. n. pedum grauitatis suæ tarditate compēsat: sed hos quum in clausulis pedes omnino nō loquor de vno pede: extremo: adiungo qd minimū sit p̄xim supiorē: sæpe etiā tertiu: ne iambs quidē q est e breui & lōga: aut par choreo q habet tris breues: sed spacio par nō sillabis aut etiā dactylus q esse longa & duabus breuibus si est p̄ximus a postremo pax volubiliter puenit ad extremū: si est extremus choreus: aut spēdeus. Nunq; em̄ interest vter sit eoz in pede extremo: sed iudē bi tres pedes male cōcludūt: si quis eoz in extremo locatus est: nisi quū p̄ Cretico postremus est dactylus. Nihil. n. interest dactylus sit extrem⁹ an Creticus: qd postrema sillaba breuis: an lōga sit ne in versu qdē refert. Quare & p̄xana q dixit aptiorē in quo esset lōga postrema vidit pax: qm̄ nihil ad rem est postrema q; lōga sit. Iā p̄xana q; plures habet at sillabas: q; tris numerus a quibusdā nō pes habet. Est quidē vt inter ois cōstat antiquos: Aristotelem: Theophrastū: Theodecte: Ephorū vnus aptissimus orōni vel orienti vel medix: putat̄ illi etiā cadētī quo loco mibi videt̄ aptior Creticus: Dochimius aut̄ e quinq; sillabis breui duabus lōgis breui lōga vt est hoc amicos tenes quouis ioco apt⁹ ē dū semel ponat̄ iteratus: aut cōtinuatus nūerum aptū & nimis insignē facit. His igit̄ tot cōmutationibus tanq; variis si vtemur: nec deprabendetur manifesto quid a nobis de industria fiat & occurret̄ facietati. Et qd nūc numerosa orō sed & cōpositiōe fit & genere: qd aut dictū ē cōcinnitatis cōpositione pōt intelligi q; ita struēta verba sunt vt nūerus non quæritus: sed ipse secutus esse videat̄: vt apud Crassum. Nam vbi libido dominat̄ innocentia

leue p̄sidiū est. Ordo. n. verborū efficit numerū sine vlla apta oratoris industria itaq; si que veteres illi. He-
 rodotus & Tucidides totaq; cam atate apte numeroseq; dixerūt: ea si nō numero quelito: sed verborum
 collocatione ceciderūt. Formæ vero quedā sunt orationis in quibus ea cōcinitas est: vt sequat̄ numerus
 necessario. Nā quū aut par pari refert̄: aut cōtrariū contrario opponit̄: aut q̄ similiter cadūt: verbaverbis
 comparantur. Quid q̄ ita concluditur: plerūq; sic: vt numero se cadat: quo de genere quum de exemplis
 supra diximus: vt hæc quoq; copia facultatem asserat: nō semper eodē modo desinendi: nec tamē hæc ita
 sunt arcta & astricta: vt ea quum velimus laxare nequeamus. Multum interest vtrum numerosa sit: id est
 similis numerorū: an plane e numeris cōstet oratio. alterū si sit intollerabile vitium est: alterum nisi sit dif-
 sipata & inculta: & affluēs est oratio. Sed qm̄ non modo non frequenter verumetiaz raro in veris causis
 aut forensibus circumscripte numeroseq; dicendū est: sequi videtur vt videamus quæ sint illa quæ supra
 dixi incisaq; membra. Hæc em̄ in causis veris: meximā partē orationis obtinent. Constat em̄ ille ambitus
 & plena comprehensio: e fere quatuor partibus quæ membra dicimus: vt & aures impleat: & ne breuior
 sit q̄ satis sit: neq; longior quāq; vtrūq; nōnunq; vel potius sæpe accidit: vt aut citius insistendū sit aut lō-
 gius procedendum: ne breuitas defraudasse aures videatur: neue longitudo obtudisse: sed habeo medi-
 ocritatis rationem. Nec em̄ loquor de versu: & est liberior aliquanto oro. E quatuor igit̄ quasi extrame-
 trorum instat uersū: quod si constat fere plena cōprehensio. His igitur singulis versibus quasi nodi ap-
 parent continuationis: quos in ambitu coniungimus. Sin membratim volumus dicere insistim? idq; quū
 opus est ab isto cursu inuidioso facile nos & sæpe diiungimus. Sed nihil tā debet esse numerosum q̄ hoc
 quod minime apparet & valet plurimum. Ex hoc genere illud est Crassi: missos faciant patronos: ipsi p̄-
 deant ipsi: sed de genere nunc disputo: cur dandestinis consiliis nos oppungnāt: cur de perfugiis no-
 stris copias cōparant cōtra nos: Prima sunt illa duo quæ greci vocāt: nos incisa dicimus de
 inde tertiū illi nos mēbrū sequit̄ nō longa. Ex duob; em̄ versib; .i. mēbris p̄fecta cōprehensio ē &
 in spondeos cadit: & Crassus quidem sic plerūq; dicebat: idq; ipse gen; dicēdi maxime probo. Sed quæ
 incisa aut membratim efferuntur ea vel aptissime cadere debet: vt est apud me domus tibi deerat: ad ha-
 beat pecunia superabat: at agebas: hæc incisa dicta sunt quatuor. At membratim quæ sequuntur duo. In
 curristi amens in columnas: in alienos insanus insanisti: Deinde omnia tanq; crepidine quadā cōprehē-
 sione longiore sustinent̄: depressam: ecam: iacentem domum plurisq; te & q̄ fortunā tuas aestimasti: di-
 choreo finitur. At spondeus maximum illud: nam in his quasi & pungiunculis vti oportet breuitas fa-
 cit ipsa liberiores pedes. Sepe enim singulis vtendū est plerumq; binis & vtriusq; addi pedis pars pot̄
 non fere ternis amplius. Incisim autē & membratim tractata oratio in veris causis plurimum valet max-
 meq; bis locis quum aut arguas aut refellas vt nostra in corneliana secunda. O callidos homines: o rem
 excogitatam: o ingenia metuenda. Membratim adhuc deinde casim diximus. Rursus mēbratim testes
 dare nolumus: extrema sequit̄ cōprehensio: sed ex duobus mēbris quæ nō potest esse breuior: quæ quasi
 nostrū sefellit: ita nos esse facturos. Nec vllū genus est dicēdi aut melius aut fortius: binis aut ternis fere
 verbis nonnūq; singulis: paulo alias pluribus: inter quas variis dausulis interponit se raro numerosa cō-
 prehensio: quā peruerse fugiens Egesias: dū ille quoq; imitari Lysiam vult: alterū pene Demosthenē sa-
 tat incidēs particulas: & is quidē nō minus sententiis peccat q̄ verbis: vt nō querat quæ appellet ineptus
 qui illū cognouerit. Sed ego illa Crassi: & nostra posuit vt q̄ vellet auribus ipsis qd numerosus etiam in
 minimis particulis orationis esset iudicaret. Et qm̄ plura de numerosa oratione diximus quā quisq; ante
 nos nunc de eius generis utilitate dicemus. nihil em̄ est aliud Brute quod quidē tu minime omnium igno-
 ras pulchre & oratoriz dicere: nisi optimis sententiis verbisq; lectissime dicere. Et nec sententiā vlla est q̄ fru-
 ctum oratori ferat: nisi apte exposita atq; absolute nec verboq; lumē apparet nisi diligentior collocator: &
 verumetiaz fugiens illū: eiq; omnium dissimilius nō quin idē sint numeri nō modo oratorū & poetarū ve-
 rū omnino loquētū: deniq; etiā sonantiū omnium que matiri auribus possumus: sed ordo pedū facit vt id
 qd p̄nuat̄ aut orationis aut poematis simile videat̄. Hanc igitur siue cōpositionē siue p̄fectionē siue
 numerū vocari placet: & adhiberi necesse est si ornate velis dicere: non solum quod ait Aristoteles & Te-
 mero coacta debet insistere: verumetiaz quod multo maiorem habent apta vim q̄ soluta. Vt em̄ athletas
 nec multo secus gladiatores videmus nihil ne vitando facere caute: nec petendo vebemēter: in quo nō
 mor; hic habeat palæstram quandā: vt quicquid in his rebus fiat vtiliter ad pugnam: idem ad aspectum
 etiā sit venustum: sic oratio nec plagā grauem facit nisi petitio fuit apta nec satis tecti declinat impetū: ni-
 si etiā i cedēdo quid deceat intelligit. Itaq; qualis eorum mor; quos greci vocant: talis
 strorū inopia: aut ingenii tarditate aut laboris fuga non sunt assecuti solent dicere: eneruef oratio cōposi-
 tione verborū vt aliter in ea: nec impetus vllus nec vis esse possit. Sed magnam exercitationem res flagi-
 tat: ne quid eorū qui genus hoc secuti nō tenuerūt simile faciamus: ne aut uerba trauiciamus aperte quo
 melius aut cadat aut voluat̄ oratio. Quod se. L. Cælius antipater in proemio belli punici nisi necessario
 facturum negat. O virum simplicem qui nos nihil coelat: sapiente qui seruiendū necessitati putet: sed hic
 omnino rudis. Nobis autem in scribendo atq; in dicēdo necessitatis excusatio non probatur. Nihil est
 em̄ necesse. & si quid esset id necesse tamen nō erat confiteri. Et hic quidē qui banc e Lælio ad quem scri-
 B

psit cui se purgat veniā petit & vtiur ea traiectione verborum & nibilo tamē aptius explet: cōdudicq;
sententias. Apud alios autem & asiaticos maxime numero seruientes inculcata reperias inania. q̄da
verba q̄si cōplemēta nūcerorū. Sūt etiā q̄ illo vitio qd̄ ab egesia maxime fluxit infrigidis cōcidēdisq;
numcris in quoddā genus abiectū incidāt siculorū similitimū. Tercū est in quo fuerūt fratres illi asia
ticorū retborū principes Hero. les & Menodes: minime mea sentēcia cōtēdi. Et si em̄ a forma veri
tatis & ab atticorum regula absunt: tamē hoc vitii cōpēsant: vel facultate vel copia sed apud eos vari
etas nō erat q̄ oia fere cōdudēbāt vno modo: q̄ vitia qui fugerit: vt neq; verbū ita traiciat. vt id de
industria factū intelligat. neq; inferciēs verba quasi rimas expleat: nec minutos numeros sequēs cō
cidat delūbetq; snias: nec sine illa cōmutatiōe in eodē semp̄ versē genere numerorū: oia fere vitia
vitauerit: nā de laudibus multa diximus quibus sunt alia perspicue vitia cōtraria. Quātū aut̄ sit apte
dicere experiri licet: si aut cōpositio oratoris bene structā collocatiōe dissoluat p̄mutatiōe verbo
rū: Corrupat em̄ tota res: vt & hęc nra in corneliana & deiceps oia neq; me diuitiæ mouēt q̄ ois
Apbricanos & Laliōs multi venaliciū mercatorēsq; suparūt: Immuta paulū vt sic multi suparūt mer
catores venaliciū: p̄ erit tota res & q̄ sequunt neq; vestis aut celatū aurū & argētum quo nostros
veteres Marcellos: maximosq; multi enuchi e Syria aegiptoq; vicerūt. Adde terciū. Neq; vero orna
mēta ista villarū: q̄bus L. P. & L. Mumiiū q̄ reb; bis vrbē Italiāq; oēm re: referūt: ab aliquo video p̄
facile Delyaco. aut Siro potuisse supari. Fac ita potuisse supari ab aliquo Syro aut Deliaico. Vides ne
vt ordine verborū paulū cōmutato hisdē verbis stāte snia ad nibilū oia recidāt: q̄ sunt ex aptis disso
luta: aut si alicuius in cōditi arripias dissipatā aliquā sniam. licet eāq; ordine verborū paulū cōmutato
in quadru redigās efficiat aptū illud qd̄ fuerit antea defluēs ac solutū. Age sūme d̄ Grac. bi apud cē
fores illud abesse nō potest: qn̄ eiusdē bois sit. p̄bos improbāre q̄ improbos p̄bet. Quāto aptius si
ita dixisset: quin eiusdē bois sit q̄ improbos p̄bet probos improbare: hoc modo dicere nemo vnq;
voluit: nemoq; potuit qn̄ dixerit. Qui aut̄ aliter dixerūt hoc asseq; nō potuerūt: ita facti sunt repente
Attici quasi vero Trallianus fuerit Demosthenes: cuius nō tā vibraret fulmina illa. nisi numeris cō
torta ferrent. Sed si quos magis delectāt soluta sequant̄ ea. Sane modo siq; Pbidix̄ dypeū dissolue
rit collocatiōnis vniuersam spem sustulerit. nō singulorū operū venustate: vt in Tucidide orbē mō
orationis desidero ornamēta cōparēt. Isti autē qui dissolūt orationē in qua necres nec verbū vllū
est nisi abiectū nō dypeū sed vt in puerbio est: & si humilium dictū est tamē simile est: scopas (vt ita di
cam) mibi vident̄ dissoluere. Atq; vt plane genus hoc qd̄ ego laudo contēpsisse videant̄ aut scribāt
aliquid vel Isocrateo modo: vel quo Aeschines aut Demosthenes vti: tū illos existimabo nō despe
ratione reformidauisse genus hoc. sed iudicio refugisse: aut reperiā ipsa eadem cōditiōe qui vt ve
lit vt aut dicat aut scribat: vtra voles lingua eō genere quo illi volunt Facilius est em̄ apta dissoluere
q̄ dissipata cōnectere. Res at̄ se sic habet: vt breuissime dicā qd̄ serio cōposite & apte. sine snis dicere
infantia est. sentēcio se aut̄ sine verborū & ordine & modo infantia. Sed eiusmodi tamē infantia: vt ea
qui vtant̄ non stulti homines haberi possint: etiā plerunq; prudentes quo qui esto nētēs vtatur.
Eloquens vero qui non approbationes solum: sed admiratiōes: clamores: plausus. s. moueri debet
meum de oratore Brute iudicium: quod aut sequere si pbaueris. aut tuo stabis si aliud quoddā est
tuū: in quo neq; pugnabo tecū: neq; hoc meum: de quo tātopere hoc libro a seueravi vnq; affirma
bo eē verius q̄ tuū. Potest em̄ nō solum aliud mibi ac tibi: sed mibi ipsi aliud alias videri. Nec in hac
mō re quæ ad vulgi assensū spectet & ad aurium voluptatem: quæ duo sunt ad iudicandū nouissima
Sed ne in maximis quidē rebus quicq; adhuc inueni firmius quod tenere aut quo iudiciū dirigerē
q̄ illud quodcunq; mibi similitimum veri videretur: quum ipsum illud verū in oculo lateret. Tu aut̄
velim tibi ea quæ disputata sunt minus probabunt̄: vt aut maius opus institutū putes q̄ effici po
tuerit: aut dū tibi rogātī voluerim obsequi verecūdia negādī scribēdi me impaciēciam suscepisse.

De perfecto Oratore: qui Brucus nuncupatur finit.

MARCVS TVLLIVS CICERO. S. D. C. TREBATIO.

Ide quanti apud me sis: & si iure id quidē. Nō em̄ te amore vico: veruntū qd̄ p̄nti tibi p̄
prie subnegare nō tribuerē certe id absenti debere nō potui. Itaq; vt primū Velia nau
gare cogi: institui topica: Aristotelica cōscribere: ab ipsa vrbē cōmonitus amātissima tui.
Eum librū tibi misi Rbegio scriptū: q̄ planissime res illa scribi potuit. Sin tibi qd̄ vide
būf̄ obscuriora: cogitare debebis: nullā artē sine litteris: sine interprete: & sine aliqua ex
ercitatiōe percipi posse. Non lōge abieris. Num ius ciuile vestrum ex libris cognosci potest: Qui
quāq; plurimi sunt: doctore tamē desiderant aut quāq; si tu attēte leges sapius per te oia cōsequere
vt certe intelligas. Vt vero etiā tibi ipsi loci p̄posita quæstione occurrāt exercitatiōe cōsequere. In qua
qd̄ nos te cōtinebimus si & salui redierimus: & salua ista offēderim. Vale. V. Cal Sextili. Rbegio.

MARCI TVLLII CICERONIS Topicorū Liber ad Caium Trebatium.

ALORES nos res scribere i gressos. C. Trebati: & his libris quos breui tēpore satis multos
ædidimus digniores e cursu ipso reuocauit volūtas tua. Quū enim mecum in tusculano esses
& in biblioteca separatim vterq; nostrum ad suum studiū libellos quos vellet euolueret: in
disti in Aristotelis topica quædam quæ sunt ab illo pluribus libris explicata: qua in scriptiōe cō
motus continuo a me eorum librorum sententiam requisisti quam tibi quum exposuissem discipli
nā inueniēdorū argumētorum: vt sine vllō errore ad eam rationem via perueniremus ab Aristo